

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj július–decemberig, azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton a **Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp.** — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Hugo Károly.

Csudák országa, szép Magyarország! te vagy azon boldog boldogtalan föld, hol gyermekeid két-három nyelvvel születnek a világra; te vagy, ki költöket adsz a világnak, kik nem csak a zene szóltalan nyelvén, hanem egyszerre vagy egymásután több nép szólamain küzdik ki a babért. S csudák országa, szép Magyarország! te vagy azon áldott föld, mellyet távolba költöző fiaid soha egészen meg nem tagadnak, mellyet mindig büszkén emlegetnek, s mellynek karjaiba — jó és rossz napok lefolyta után — utoljára is örömezt visszatérnek! — Ki mondja meg, az ő érdemök-e ez vagy a tied? Te hű anya vagy s nehéz csalódások után is fájdalommal fogadod a visszatérőt; te, a „sirva vigadás“ szabadalmazott tulajdonosa.

Egy illy nevezetes visszatérő hazánkfia arczképét mutatjuk be ez alkalommal egy igazi költői tehetséget, ki ha itthoni, gyakran fárasztó, de jutalmukat is önmagukban hordozó apró küzdelmeinkben, a szellem országa felé intézett fokkonkénti támadásainkban nem vett is számos jeleseinkkel együtt cselekvő részt: mi mindazáltal, minden önző háttéri gondolatok nélkül, őszinte rokonszenvvel lépünk eléje s méltányoljuk a szellemet, melly közös érdekeinkért lelkesül, sorainkhoz csatlakozik s nemesebb lénye által szintén hivatva van, a magyar név dicsőségének emlékoszlopait szaporítani. Legyen üdvöz az „Egy magyar király“ nemzeti érzésű, a „Brutus és Lucretia“ szabad szellemű költője, soraink között! — Hugo Károly élete tarka változatosságban, nem közönséges küzdelmek és hányatások közt, különböző pontokon folyt le mind ekkoráig, nyugalom és megállapodás nélkül. E nyugtalanságot nem ok nélkül említjük, mert az lényének egyik főjelleme, bár költői műveiben épen a higgadtságot s a magasabb, tisztultabb megállapodottságot tiszteljük.

Csak főbb vonalaiban érinthetjük itt élete egyes eseményeit. Hugo Károly 1814 körül Pesten született, itt és Szegeden, hova a magyar nyelv tökéletesebb megtanulása végett ment át, végezte iskolai tanulmányait. Nemsokára a 7-ik számú huszárezredben találjuk; sőt az 1830-i lengyel forradalom legyőzete után, ennek

széteszlott sorai közül tért vissza hazájába az érdemjellel díszített ifju.

Pest után Bécsbe választá lakhelyeül, komoly tanulmányoknak, nyugtalan lelke vágyai kielégítésének szentelve idejét. Irodalmi munkásságának számos tudományos, kritikai és humoristikus dolgozatokban adá jelét. Ez időben történt, hogy az őt Bécsben Henszlmann Imre későbbi jeles művésznök társaságában meglátogatott Heckenast Gusztávnak, a már akkor tevékeny pesti kiadónak, „Calderon“ című első drámai költeményének első kész felvételét felolvassa. — A vendégek figyelmét megragadta a töredék dolgozat; s — mint a költőtől személyesen hallottuk — Heckenast volt az első, ki nem csak méltányolta, hanem rögtön tetemes pénzsegéllyel is gyámolítá a feltörő költői szellemet. Két hét múlva az egész mű készen volt.

1839-ben Párisba utazott Hugo s ő maga is hasonszenvi orvos, szives fogadtatásra talált a homoeopathia nagymesterénél, a Párisban akott Hahnemannnál, kinek már régebben magára vont a hasonszenvgyógyomlóra vonatkozó polemikus és szeszé-

HUGO KÁROLY.

lyes iratai által figyelmét. Azonban fő nyeresége, mit Párisból hozott, az volt, hogy az irodalmi, költői pálya iránti vonzalma teljesen meggyökeresedett lelkében. Itt látta e pályát teljes fényében (az árnyoldalokat úgy is csak hosszabb tapasztalás és vizsgálat mutatja meg;) látta az elragadtatást és méltánylatot, mit egy lelkesült, önmagát érző közönség, felkarolt kedvencei irányában, sokszor

még a kisebb tehetségek irányában is érez, — s élete határozott irányt vett. Választása a legszebb, leghálásabb, de egyszersmind legnehezebb pályára esett: a drámairóra.

Bécsbe visszatérve, egymást érték most drámai művei.

A munkák nagy figyelmet ébresztének a német irodalomban s a kritika elismeré a költő hivatását, de drámai műveinek színrehozatalát, bár ő maga az illető, irodalmi és társadalmi körökben sok kitüntetésben részesült, az akkori időviszonyok között nem sikerült kieszközölni. Ez időben történt, hogy megpendült egy alvó hur a költő lelkében, eszébe jutott az adó, melylyel hazájának tartozik. 1845. táján Pestet választá lakásaul, visszatért a távolból; nem szegényül, nem eltékozolva testi lelki erejét; hanem kifejlett erővel, szellemi kincsekkel gazdagon lépett újra azon hajlékba, honnan egykor kiindult. A pesti irodalmi körök megelőző magyar szivességgel fogadák a hazatértet s nemsokára alkalma lön a közönségnek is, e nem mindennapi szellem termékeivel megismerkedni. Munkái színházunknál kedvezőbb szerencsére találtak. — Hugo Károly drámai műveinek egy részét lefordítá németből, másokat itt irt eredetileg magyar nyelven s alig egy két év leforgása alatt 5 nagyszerű szinköltevényével gazdagítá nem csupán irodalmunkat, hanem színházi műkészletünket is. Legyen elég e műveknek pusztán czimeit ide jegyezni: „*Brutus és Lucretia*“ szomorujáték 5 felvonásban, „*Egy magyar király*“, szomorujáték 5 felv., „*Báró és bankár*“, dráma 3 felv., „*A világ színjátéka*“ dráma 5 felv., „*Bölcsök köve*“ dráma 4 felvonásban. — Kritika és közönség egymással versenyeztek e művek iránti méltánylásuk élénk kifejezésében.

1847-ben Hugo Károly ismét új tért választott szelleme küzdelmeinek. Egyszerre Párisban találjuk s a dicsőség csarnoka ott is már-már megnyílt számára; műveinek már megvolt egyengetve utjuk az ottani színpadokra, midőn az 1848-i nagy napok bekövetkeztek s költő és közönség figyelme más térre csapódott. Azóta a szerencse változatos viszontagságai között folytonosan Párisban élt Hugo; látott, észlelt, tapasztalt, tanulmányozott. S e tanulmányok eredményeit ismét új költői művekben reméljük nemsokára élvezhetni. Nehány hónappal ezelőtt, Hugo Károly egyidőre ismét elhagyá Párist s 90 éves atyja látogatására Pestre érkezett. A magyar journalistika ismét régi szivességgel fogadá s a nemzeti színház igazgatósága előszedé a poros polczról Hugónak a színről leszorult darabjait. Eddig a „*Báró és bankár*“ már kétszer adák egymásután legnagyobb tetszés között, melly alkalommal a közönség a kitapsolt szerző iránt személyesen is tanusítá meg nem szűnt becsülését.

Mint halljuk, Hugo Károly többi darabjait is látni fogjuk újra színpadunkon; sőt ezuttal ismét 3 új magyar darabbal fölfegyverkezve érkezett körünkbe. — Legnevezetesebb művei azonban, mellyekre ő maga legtöbbet épít, hosszas élettapasztalásainak s tanulmányainak végeredményei, két nagyszerű drámai költemény, mellyek legközelebb szintén napvilágra fognak kerülni, de mellyeket eredetileg *francia* nyelven a nagy világ számára irt. — Czimök: „*Comédie infernale*“ és „*L'Iliade finie*.“ — Saját „*Emlékiratai*“ is készen vannak, mellyek, miután szerzőjük az események központján s tüzhelyén, Párisban élt; s viszonyokkal és emberekkel közelebb érintkezésben állott, remélhetőleg nem csekély világot derítendnek a közel mult tiz év történetének titkosabb viszonyaira is.

Nagy temetés.

1526.

Sötét, csendes Mohács határa,
Az éj reáborult
Az elhunyt bajnokok porára
Sir még nem domborult.

A bajnokok marczana képe
Szétszórva ott hever;
Szép napkelet hatalmas népe:
A sorsnak karja ver!

S a hon az elhullott fiaknak
Sirhalmot sem emel . . .
A hős a földtől, mellyet véde,
Egy sirt sem érdemel?!

Érdem van, — ah de nincs ki oszsa
A hir babérait:
A nemzet dísze ott aluszsa
Végetlen álmait. —

Egy nő közelg a gyász-mezőben,
Hol áll a csónahalom;
Sötét leplét meg-meglebbenti
A vándor fuvalom.

Utána férfiak haladnak,
Némán és zordonan;
Szemökben köny, kezökben ásó.
És siri fáklya van.

Perényiné letérdel,
S rebegeve mond imát,
Hogy a hazát az ég áldása
Örökre lengje át!

Az emberek mély gödröt ásnak,
Hordják a holtakat, —
Némán adják a hamvadásnak
Az elhullottakat.

S a harcmező tiprott virágin
Mint harmat áll a vér.
A bus Mohács gyászos határa
Magyar vértől kövér.

A gyász-mezőről elvonult a
Temetkező sereg; —
A huszezer magyar vitéz lenn
Egy sirban szendereg.

Csendes Mohács gyászos határa,
Csak holtak vannak ott, —
S a holtak közt ott szunnyad a hon —
A legnagyobb halott. — —

Huba.

Csak kard, csak dárda van leszúrva
A sirhalom fölé;
Csak kard, csak dárda volt, mi egykor
Hazánkat megöle . . .

Perényiné a fegyverekhez
Egy koszorut emel:
A hős, ki a honért esett el —
Ennyit megérdemel.

S zokogva szól, ne légy feledve
Emléktelen halom:
Álljon feletted, bus szoborkint
A nemzet-fájdalom!

S a nő a holtaknak hazáját
Elhagyja könyezőn;
Minden csöndes, — egy élő sincs már
A gyászos vérmezőn.

Egy fejedelmi apród kalandjai.

Történeti elbeszélés GYÖRI VILMOSTÓL.

(Vége.)

III.

A zene szól, a párok boldogan lejtettek. A lányok odahajoltak az ifjak karjaira, az ifjak édes boldogsággal ölelték át a karcsu derekakat, s olly mondhatatlan gyönyörködéssel tekintettek a szende lányok bájos arczaira.

— Millyen boldogok vagyunk! — ezt látszék kifejezni minden pillantásuk.

Az öregek nagy támlás székeken ültek a falak mellett s mosolyogva nézték a lejtő párokat.

Millyen bohók vagytok! gondolák magukban, és mosolyogtak tovább.

Volt idő, mindönök is ott lejtettek könnyedén, boldogan . . . lesz idő, midőn e most olly boldogan lejtők is ott fognak ülni a magas, karosszékekben, és ök is ugy fognak mosolyogni, ugy fogják mondani:

— Millyen bohók, millyen bohók vagytok!

A kik lejtettek, azok el voltak foglalva önmagukkal, nem gondoltak másra; a kik a karosszékekben ültek, azok majdnem mind a lejtőket bírálgatták: mellyik a legszebb pár? A vélemények mind megegyeztek: a magyar ifju, szép Erdélyországból, s Dembinsky mostoha leánya *Lorina*.

Mellic a legboldogabb pár? Ha ugyan azt mondták volna válaszul erre is a jó ítéletők, bizonyára nem csalatkoznak. Az ifju arca legalább ezt árulta el. Gyönyörű lányka lejtett karjain. Sűrű, tömött haja a legszebb arcot környezé, tündöklő szemeiben a legtisztább lélek tükrözött. Lejtése könnyű, gyengéd volt, mint mikor alkonyi szellő lengeti a virágokat. Lorinának nevezték a gyönyörű gyermeket. —

Az erdélyi ifju a fejedelmi apród — Kemény János volt.

A fejedelem újból megbizta egy küldöttségel Lengyelországba, ott ismerkedett meg a szép lengyel lánykával, ott találkozott vele most már harmadszor.

Talán távoznia is kellett volna még e kis ünnepély előtt, hogy eljuthasson Varsóba, hanem a midőn meghallotta, hogy Lorina is jelen lesz, akár mint akart is távozni, nem tudott. Még egyszer, még csak egyszer látnia kell.

És látta. Szólt vele, kezébe foghatta a lányka remegő kis kezét, átölelhette a karcsu derekat. Habár késnek is, ezen üdvéret szentségeért, Erdély jó fejedelme megbocsátana neki.

A zene elhallgatott. A tánc néhány percnyi nyugalomig elvégződött.

Kemény Jánost új ismerői, s vele jött társai a mellékteremben várták. Elmondák egymásnak előre, milly hatalmas tréfát fog az közöttük tenni, mihelyt belép.

Várták, de hiába. A tréfás fiu nem volt meg többé. Kemény a szünóra alatt ott ült a szép Lorina mellett, nem tudott az egész

világról semmit, csak azt tudta, hogy boldog! Elhallgatta volna e lányka édes szép szavait napokhosszat. Oh milly szépen ejtik e bohó kis ajkak a magyar szó!

A zene újra megharsant! Lorina ábrándosan pillantott az ifjura és mosolygott. Egy pillanat múlva a legszebb leány ismét ott lejtett a legboldogabb ifju karjain.

A vidám társak hiába várták a tréfás apródot; a bohó tetek elmaradtak!

Hajnal felé járt már az idő, midőn az apród tánczközben gyengéden megszorítá a lányka piczided kis kezét. Mennyi ideig habozott, míg e rémitő merészséget el tudta követni! Oh de millyen mondhatatlan édes volt az érzélem, a mint a rózsaujjacskák csak egy rövid pillanatig gyengéden viszonzták a szerelmes kézszerítést.

Oh mennyi üdv volt ez egyetlen pillanatban!

— Lorina — rebegé az ifju — nekem egy forró kéréssem volna; fogja kegyed teljesíteni?

— Ha hatalmamban áll, szívesen — viszonzá a gyönyörű lányka, s édes boldogan tekintett fel az ifjura.

— Igen, igen kérném, szenteljen nekem egy fürtöt e szép hajból. Megteszi ezt, Lorina?

— Oh Istenem — rebegé a kedves gyermek élénken elpirulva, az én hajamból . . . ? és azután nem tudott többé szólni egyetlen hangot sem.

Szemeinek ábrándszerű boldog mosolya azt tanusítá, hogy a boldogságtól . . .

A zene szólt . . . a párok boldogan lejtének, legboldogabban ök! Édes, édes boldogsága a tiszta szerelemnek!

— Hanem, lovag — rebegé a lányka hosszas szünet után — e kívánatot . . . csak úgy teljesítem, ha . . .

— Ha?

— Én is hasonlóban részesülök!

— Édes, édes kedvesem! — mondá az ifju tulboldogan s magához szorítá a gyermeket.

Az illy pillanatok örökké feledhetlenek a lélek előtt. Áldott kedves emlékek! . . .

A jövő napon a két ifju ott járdalt a kastély kertjében. Őszi borongó nap volt, a természet haldokolt. A fák sárguló lombjait meg-meg zörgette s letépte a szél: a boldog szerelem a legszebb, a legvirulóbb reményeket szötte a hervatag levelek hullása mellett. Ha a szívben tavasz van, még a haldokló természetet sem látja szomorunak; de bármily virágos legyen a mező: a kebel, mellynek reményei kihaltak, nem talál gyönyört, halálnak tekinti a természet életét.

A hajfürtöket átadták egymásnak. A fiu csakugy egyszerűen, Lorinka gyűrűbe köté szép piros szalaggal.

Az ifju néhány kék buzavirágot tépett le, azokat is átadta a lánykának. A mező utósó virágai voltak mindegyiknél az első szerelem zálogai.

— A mező utósó virágai az állhatatosság színét viselik. Ez legyen a mi virágunk, édes kedves!

A lányka, kis kertjének utósó rózsáját szakasztá le, azt adta át az ifjunak.

— Édes kedves, kedves! A te kék virágaid igen-igen sokszor előjönnek majd rejtekükből, akkkor ha örvendek, és akkor is ha szívem fáj, ha szemem könnyezik! Nem foglak feledni soha! Forró szerelmem emléke kis kertem utósó rózsája legyen, talán Isten is neked rendelte. Minden reggel, minden este forró imám lesz, hogy úgy szeress, mint téged én . . . hogy egykor . . .

A lányka ellágyulva omolt az ifju karjaiba és úgy sirt . . . úgy zokogott!

Az őszi szél szomoruan lengeté a fák sárgult lombjait, a levelek úgy hullottak . . . úgy hullottak! . . .

Mintegy két hónap múlva halvány, bánatos ifju lépdelt fel s alá Kemény Boldizsár uram udvarházában. A ki most látja, alig ismerne rá, annyit változott e rövid idő alatt. Ki hinné, hogy ez ifju-agg, Kemény János, az illy vidor fejedelmi apród, a kinek tréfái sokszor megneveztették szép Erdélyország fejedelmét is.

Falvakban, városokban mindenütt harsog, szól a zene; egymást éri a vigalom: de a ki egyikben sem vesz részt, az az egykori János apród.

Gyakran napokhosszat ki sem megy szobájából, hanem tanul folytonosan, dolgozik illy szorgalommal, hogy sokszor az éjféli is

ott találja még íróasztala mellett. Vagy néha kimegy vadászni, behatol a legsűrűbb rengetegekre, megmászsa a legveszélyesebb helyeket, s ötven évet élt medvevadásznak nincs olly bátorsága, mondhatni vakmerősége, mint ez ifjunak. Hanem emberekről, társaságról nem akar tudni semmit, *nem az illyen komor embernek való mind az!*

Apa, anya remegnek a fiu életeért, s olly sokszor elmondják egymásnak:

— Mennyire, mennyire megváltozott! *Oh ha még egyszer olly derült tudna lenni, mint egykor!*

S mi okozá e komorságot?

János legboldogabb reményekkel tért vissza Lengyelhonból. Magával hozta a szerető szív minden szép álmát, minden boldog epedését. Első dolga volt, hogy szülői beleegyezését nyerje meg, s azután oltárhoz vezetni imádott kedvesét. Hanem e beleegyezés nem jött meg. A szülők a legnagyobb bánattal hallák János szándékát és — megtagadták! Minden jó szülő gyermeke szerencsését kívánja, csak a módok megválasztásában, mellyek szerint e boldogság elérve lehet, csak ebben csalatkoznak gyakran. Az élet iskoláját áttanult, tapasztalt lélek, nem tekinti a világot a szerelem rózsaszínű üvegén keresztül, hanem majd a vagyont hiszi a boldogság megszerzőjének, majd a nevet, a családot. A hideg ész számít, a forró szív szeret és szenved!

János szülői már mást választottak számára. Családi név, birtok, minden sokkal előnyösebb volt jelen esetben, mint amott; — ezért az ifjunak le kelle mondania. Sokáig határozottan tiltakozott, végre az apai tekintély s az anyai esdeklő szeretet engedelmisséget parancsoltak.

Még a fejedelem is lemondásra kérte föl az ifjut. És ez lemondott. Meghajolt a tekintélyek előtt, bár szívét érzé megszakadni. Lemondott egykor leendő összekelésükről és ezzel lemondott a világról.

De a gondolatnak határt nem szab senki. Az ifjunak le kelle mondania, hanem lelke mindennap számtalanszor felkeresé az édest, a kedvest.

Ott lépdelték most is egymás mellett a kastély kertjében . . . a szél süvöltött, a fák sárga levelei úgy hullottak . . . úgy hullottak!

— Édes kedves, kedves. A mező utósó virágait adták egymásnak szerelmi zálogul, mintha boldogságuk előképei lettek volna, az utósó, a leghervatagabb virágok!

És a mint multak a napok, az idő lassan lassankint enyhíteni kezdé a mély, fájó sebeket. S a mint elérkezett annak évnapja, midőn a hullatag lombu fák alatt olly boldogan ábrándoztak, az ifju ekkor is elővette a kis kert utósó virágát, és a piros szalagu hajfürtöt. Ajkai száz csókot ejtettek mindkettőre, s ezer áldást mondtak az édesre, a kedvesre.

— Áldott, áldott legyen emléke örökké.

— Nevét maig nem felejtettem — írá maga Kemény harmincz évvel ezek után *) hanem Isten nem rendelte úgy, egyébiránt nem jutottam volna ez boldogtalan sorsra!

És a mint a napok multak, s az idő orvosolta a fájdalmat, a lemult ifjuság után tettodus férfiukor következék. Kemény egész élete fáradalom, munkásság, küzdelem volt, de ő nem fáradott ki soha, mert ha munkája után enyhülést akart szerezni, megszerzé számára a mult, a boldog szerelem édesfájó emlékezete!

Vágvölgyi képek.

(Vége.)

VI. Vriczkói nép (Turóczmegyében).

Nyitra-, Trencsén- s Turóczmegyék öszpontosulásánál magas hegyek közé rejtve s szomszédjaitól elszigetelve, él egy különös szokásu s nyelvű nép. A majd 2000 lelket magában foglaló falu neve *Vriczkó*, a lakosok nyelvén pedig *Münich-Wies*. Kalitka-módra fából épült s nagyobbára emeletes házaik rondák. Piszkos szobáik jobban istállóknak mondhatók, mellyekben egy szegletben álló tűzhelynél füstben üldögél a háznépe, a szoba egyéb terét a házi barmok foglalják el. Az öregebbek egy lajtorján mászkálnak fel éjszákára a felső emeletre, de a fiatalság a házi állatokkal osztja meg éjjeli szállását. Fiatal korban nősülnek, de a nőt máshol nem szok-

*) Önéletírása 120. l.

ták keresni, csak falujukban. Eledelük silány. S minthogy határük csupán hegyek ormaiból, lejtősegeiből áll; azért látni azokon zöld, sárgás s különféle színű termő földdarabokat, melyeket e szegény emberek, a trágyát tulajdon hátukon hordva, s nem ekével, de kapákkal készítnek el a terméshez, mert a merdek-hegyeken nem használhatnak szekereket s ekéket. Többnyire árpa, zab, krumpli s tatárka teszi természetük tárgyát. — Sokszor hó fedi el az arásra érett kalászatokat; többször a zápor hordja el mindenüket, s ők még sem kíváncsiak boldogabb lakóhely után, mit az uradalom többször ajánlott volt nekik. A munkában kitartók s fáradatlanok. Mint a méhek egy meleg nap esti szürkületén kasukba, úgy a vriczkóiak szombaton este Znióról s más falukról, hátaikon csépléssel érdelemlett gabonát, vagy egyéb keresményt cipelve, sietnek elhagyott szapora családjaikhoz Vriczkóra. Téli időben a férfiak elmennek a nagy világba, hátukon skatulyát cipelve, s abban nyáron összeszedett s Znión vásárolt gyógyvizekkel összekevert növények vegyületét kis üvegcsékbe rejtve. Ezt árulják aztán, vagy pedig, a hol beteg találtatik a háznál, mint megannyi Aesculap, gyógyításhoz fognak. *Olejvár-ök* (olajjárusok) neve alatt ismeretesek. E kontárságot apáik a zniói jézsuitáktól tanulták; ugyanis a jézsuiták, egykori földesurak Vriczkón is, alattvalóikat zniói gyógyszerárúknak a különféle vegytani készülékeknél munkások gyanánt használták, s őket a gyógynövények keresésére küldözgették. Így történt, hogy a vriczkóiak a gyógyítás-tudományból eltanultak holmit, s mivel kevés orvos s még kevesebb gyógyszerárú létezett, körüljárták a falvakat, gyógyítva s kereskedve a növényekkel, míg végre kenyérkeresetükké vált a gyógyítási mesterség. — Az öregebbek és szolgák az alatt gereblye, lapát, teknők, villák s más faszerszámok készítésével foglalkoznak, miket aztán szintén eladni szoktak. Nejeik pedig fonnak és szönek. — Mogyorós

bakula, (görbe bot) nélkül egy talpalatnyira sem megy házatól a férfi, melyet aztán különféle strategikai fogásokra tud használni, mert mindjárt tűzbe jönnek s bátrak egész a vakmerőségig. Ha néhutt megbántják a vriczkóit, a megbántó fején, vagy hátán azonnal érzi a bakulát. Vásárokon a vevés vagy alkudozás sohasem maradhat a bakulák használata nélkül; többször szemtanuja valék a zniói vásáron, alig hogy nyolczan, tizen jöttek össze egy sátornál, a tolakodók fején azonnal zörögtek a hatalmas bakulák, de bár hamar összeverekednek, a bíráskodást, úgy szólva, sohasem használják; egy óra mulva megint pohár mellett ülnek. Ha közülök valakit idegen bánt, mint a sáskák se-reglenek össze rokonuk védelmére.

Egy zniói vásáron néztem őket, a mint egy varga sátránál összeverekedtek, s minthogy köztök levő birájukat elfogta a rendőrség, alig mult el két óra, már az egész falu férfiai a Zniótól másfél órai távolságban levő Vriczkóról lejöttek, s addig ostromolták a tömlöczöt, míg ki nem szabadíták birájukat, kiabálván: „Mi si ti ho űedame našho Riktára, to statočni človek.“ (Nem hagyjuk biránkat, mert az derék ember.)

Vágvölgyi képek : VI. Vriczkói népviselet.

Pápai főiskola ó épülete.

Öltözetük sajátos. A férfiak egy felfordított bődönhöz hasonló kalapot, tarka szőrből, itt-ott sárga zsinórral kivarrt felső öltönyt, melyet ők *halenának* hírnak, mellényt kék posztóból sárga zsinórral felezifrázva, — egy kurta szárú, bakancshoz hasonló csizmába, vagyis nyelvükön *jancsarchenbe* szorított zsinóros nadrágot hordanak.

Különös e népnél, hogy romlott nyelvüket senki sem érti. Templomban és iskolában szláv nyelven oktatják őket, szláv nyelven imádkoznak s énekelnek. Oda haza pedig egy ős német nyelven beszélgetnek. Beszédjük egy rekedt torku ember beszédjéhez hasonló, s nagyon kiabálva beszélnek. — Nyelvükből egynehány szót jegyeztem fel magamnak, p. o.

kulele, tehenet jelent; *kacsela*, kácsa; *gensela*, lud; *pilala*, liba; *resala*, fála, *micsapala*, csikó; *mentig*, hétfő; *sontig*, vasárnap; *sähmen*, szombat; *muma*, néne; *setr*, bátya; *wiedge*, igen; *fotele*, atya; *muttele*, anya; *psoffele*, pap; *Trincsele*, Katalin; *Jankerle*, János; *Jergele*, György; *Mariczle*, Mari; *kosen*, beszélni; *sprechen*, imádkozni; *scheln*, káromkodni; *lébat*, leves; *sudikál*, rántott tojás; *wasserschnaud*, morzsolt tészta; *mossitel*, tészta étel; *strominá*, tagadó esküvés; *stromijó*, erősítő esküvés; *grimpele*, darabka; *trepele*, csep; *fára*, döglött; *csipele*, lassan; *fár*,

asszony; *hinerroa*, kesely; *zaczune*, ojú; *hetahá*, ah; *krikl*, pörölni; *kerangó*, birkózni; *petert*, megcsalni; *pracovact*, dolgozni; *fremden*, házasodni; *ható*, ökrökre való kiabálás; *strela o tvej materi jó*, erősítő káromkodás; *paternosterle*, olvasó; *kannst du na paternosterle sprechn?* nem tudsz olvasót imádkozni? *gjet dech zahn*, menj magad megmutatni.

Már mi a falu s népe eredetét illeti, erről többféleképen vélekednek a történetírók. *Kruse*, Vriczkót a régi gothai Virutiumnak lenni állítja (Bél). — *Kachelman*, a bányavárosok történetében 50. l. ezt írja: „A nyitrai, turóczy s barsi falvakat, ugymint Geidel,

Meizel, Bries, Vriczkó, Hedvig, Deutsch-Proben, Krikehaj, Glaserhaj, Oberstuben, Turcz, Koncsahaj, Drechselhaj, Blaufus stb. lakók, s egy régi s érthetlen német nyelvet beszélők, kik magokat e vidék őslakóinak mondják, s kiknek bevándorlásukról egyébkint sem tudunk valamit, ha nem származtathatjuk őket a quádoktól, akkor minden bizonynyal a későbbi gepidák maradványainak kell őket tekintenünk.“ (Bél II., Vindisch Severinyi.) *Valentinyi* azonban, Bonfiniust követve, másképp vélekedik Vriczkóról, s az említett három megyében szétszórt németekről, s ezt mondja: „N.-Károly a nyolczadik század vége

felé Pannoniában a békét helyreállítja s Galliát látogatá. A hol, midőn második évet töltene, tudomására esett, hogy a szászok, kikkel több évig harczolt, hogy őket a keresztyénségre térítse, megint a bálványozáshoz visszatértek, ellenük tehát erős sereget vezetett. S miután közülök 30,000-en elesetek volna, vezéreiket elvívé magával, s hogy a szászok ereje megtöressék, belőlök több telepet Dáciiában, Pannoniában s más tartományokban megtelepített, kik közül még sokan Sarmáciát s a további Dáciát lakják ezekből pedig északnak utolsók a vriczkóiak.“ — Vannak, kik II'

Géza király által 1150. körül Szepesben s Erdélyben telepített flandriai s szász németek telepei egyikének a vriczkóit is lenni álitják.

Vágyölgyi.

A pápai főiskola ó és új épületéről.

Pápa városával közelebről ismerős, vagy az idegen, ki nevezetességeinek megismerésére elindul, kétségkívül különösnek találta, s találandja, hogy a hely. hitvallásuak itteni tanintézetének egymástól külön, a városnak két ellenkező részén álló nagy épülete van. Az egyik kormos falai, alacsony két emelete s szűk ablakaival, a legszűkebb utcák egyikében, a régi vársánczok betemetett árka fölött áll, körülvéve alacsony, szennyes, náddal fődött sövényházakkal, — a másik az újabb kori építészeti ízlés s czélszerűség sikerült műve, derült tekintetű szomszéd épületek közt, a város egyik legcsinosabb, sétánynya alakított nyílt terére néz.

Mi hozta pedig létre a még teljesen hasznavehetlenné nem lett ó épület végképeni elhagyását, — mi egy ujnak roppant költséggel eszközölt építtetése szükségességét? azt ez alkalommal óhajtom tüzetesebben tárgyalni.

Történeti tényeket kell emlékezetbe hoznom. — A ki tudja, milly hanyattatásokon ment át a hely. hitvallásuaknak Pápán már 1531-ben nevezetes fejlettségben létezett iskolája; a ki tudja, hogy az iskolát létrehozott és fentartott gyülekezettől 1660-ban temploma ugy, mint iskolája, lelkészi, ugy mint tanítói laka, minden fekvő birtokával, sőt temetőjével együtt elvétellett; a ki tudja, milly számosan költöztek ki a csapás előérzete miatt és következtében ama gyülekezetből, s mennyire gyengült az ennek folytán! a ki továbbá tudja, hogy nevezett gyülekezet azon egyházi s iskolai épületekkel sem volt szerencsésebb, mellyeket az elvettek helyett szintén nagy mérvekben s azonnal emelt, miután 1718-ban azoktól is megfosztatott, — a ki tudja, hogy 226 éven át folytonosan gyakorolt hely. hitvallás szerinti isteni tisztelet ugyanakkor ott teljesen is megszüntetve lön, ugy hogy egy, csak 1753-ban — tehát egész század-negyedi veszteglés után — kinyerhetett kir. rendelet értelmében a szomszéd *Adás-Teverre* kelle a pápai ref. hívőknek templomukat és iskolájukat — ismét tetemes erőfeszítéssel — áttenni: az bizonyos nem fog csudálkozni azon, hogy nevezett gyülekezet száműzetéséből 1783-ban végre elhagyni kényszerült ősi tűzhelyeihez visszatérhetve, rögtön ismét felállított iskoláját sem olly helyen, sem olly disz-és czélszerűséggel nem építhet, hogy az, az utókor igényeinek is megfelelhetett volna.

Az első erőfeszítés után egy egész tized mult el, midőn ujolag öregbithet, de nem egyszersmind diszesbithet is, — sőt az időnkinti építéseknek egymással öszhangba hozatala elmulasztván, az egész mind kevésbé lett kielégítő s méltó azon intézethez, mellyet 1797-ben a dunántuli hely. hitvallásu egyházkerület

anyaiskolájaul fogadott el, s mellyet a négy egyházkerület végzése csak 1804-ben emelt a sárospataki, debreczeni főiskolával egyenlő rangra.

Az épület 2 részből állott, s déli része, mellyet rajzunk mutat, egy a hajdani nagy teremben még most is látható domborzat-emlékmű szerint 1793-ban végeztetett be s adatott át a közhasználatnak. E része az épületnek két emeletes, de mind folyosói, mind teremei igen szűkek voltak, nem lehetvén a különben öszszeszorított helyen kelően terjeszkedni. — A másik, vagy is északi rész, régibb emennél s csak egy emeletes, az udvarra benyuló szárnyal, de emezzel legkevesebb öszszeköttetés nélkül. Átalában a déli rész volt az épület főosztálya. Itt voltak az egyes tanteremek, tanulók s a középtanodai tanítók, senior, ellenőr, stb. lakszobái, majd a természeti kettős műtár s a könyvtár, mondhatni a mozdulhatlanságig öszszetömve. Ez épületet, az annyit szenvedett pápai gyülekezet jobbjára csak maga emelte s tartotta fenn időről időre, s így nem leheté méltó kifejezése egy egész kerület azon buzgalmanak s adakozási készégének, mellyel az, anyaiskolájának tartozik.

Márton István emléksobrának tervrajza.

Igy történt, hogy nevezett intézet helyiségének mással, valami nyiltabb helyen s a czélnak megfelelőbben építendővel fölváltását mindazok élénken óhajták, kik hívék, hogy az ember képzésére maga a külső környezet is befolyással van. Ez óhajtas végre megtermé gyümölcsét, midőn az egyházkerület a városban egyik legdiszesebb, s mintegy 4 holdra terjedő n. n. *Csuzi*-telket, s a rajta levő épületeket megvásárolta. Azonban előbb, hogysem e telken az építkezés bekövetkezett volna, közbejöttek azon törekvések, mellyeknek czéljuk, a kerület főiskolájának Pápáról elvitele volt. Megnyitá ezeket a rév-komáromi egyház ebbeli kísérlete, mellynek nyomdokit utóbb Fehérvár, Győr és Veszprém is követték, az iskolának nagy kárával. Mert az e

fölötti, közel egy évtizedre nyult vita tartama alatt a közönség szeretetének tárgya nem annyira a főiskola volt, mint inkább a versengő gyülekezetek egyike, s megtörtént itt is, mi olly sokszor meg szokott történni, hogy p. o. azok, kik Komáromban óhajtották volna látni az iskolát, nemcsak nem örültek azon segélyezéseknek, mellyben azt valaki Pápán maradásának feltéte alatt részelteté, sőt ezt inkább szerencsétlenségnek tekinték és megfordítva. E versengés folyamában történt, hogy midőn az egyházkerület többsége a Komáromba leendő áthelyezéshez hajlott volna, a főntebb vásároltul említett telek 1844-ben

Pápai főiskola új épülete.

újra eladatott. — Ugy akará azonban a gondviselés, hogy a főiskolának, már kerületileg meg is határozott áthelyezése fensőbb helyen találkozzék legyözhetlen akadályokkal, s így ezen, a multban ugy is annyi hanyattatáson átment főiskola megmentessék azon csapásoktól, mellyeket néhány évvel később bizonynyal kelle vala Komáromban szenvednie, s mellyek terhe alatt öszzeroskodhatott volna ő is, mint testvére, az ottani algynasium.

A dolgok e fordultával közsajnálattal költe a vásárolt teleknek említett eladása, s ugyanazért megkísértetett, habár áldozattal is annak újból megszerzése. Ez nem sikerült. És jobb is hogy nem sikerült, miután 1849-ben kétszeresen is kedvező alkalom nyílt egy más, csak felényi ugyan, de még is igen elég s e mellett szabad és piacra néző telket vásárolhatni, mellynek helyiségébe az iskola gyűjteményei a tanítások egy részével azonnal át is tétettek. A végleges és teljes áttétel azonban nagyobb mérvekbeni építkezést igényelt, mellyhez a tervet 1850-ben a pápai uradalom országosan ismert építőmestere *Steiner* elkészíté, s az egyházkerület el is fogadá, de mellynek költségei viselésére — a régi épületek eladása nem sikerülvén — az annál kevésbé határozható el magát, mint-hogy a hívek adakozási buzgalmát, az újra szervezés költségei igen is igénybe vették. Maradt tehát az építkezés tovább, s a tanítások a két épületben — nagy vesződéssel s nem kis hátránnyul — kétfelé tartattak.

Ez alatt bekövetkezett az, minek kimaradni nem is lehetett t. i. hogy a dolognak illy függő állásban, a kétszer költés kikerülése óhajlásának folytán nem javított épületek romlásnak indultak, s mintegy megtilták az építésnek tovább — habár csak a kerületi közgyűlésig is — leendő elhalasztását. Az iskola helybeli igazgatósága tehát elhatározta az építkezésnek a superintendens ur engedélye mellett leendő megkezdését, s a mult 1856-ik év augusztus elején, alig egy pár ezer forinttal megkezdte azt. — A munkának rögtöni megkezdését elősegíté azon szerencsés helyzet, hogy már korábban a gróf Eszterházy Károly ur egy elbontott várépületből kijött mintegy 70,000-re menő téglát a főiskolának adott, melly bár igen ügyesen, az idő viszontagságaitól megkímélendő egyeseknek kölcsön adatott, de azon perczen, a mint szükséges volt, ujjal visszafizettetett, — majd 200 mérő méz s néhány öl köre rugó anyagkészlet is volt. — Majd sikerült csakugyan a régi főiskolának legrégebb, egy emeletes részét a helybeli ref. gyülekezetnek eladni, olly feltétellel azonban, hogy annak egy igen megromlott, s a kijavítást nem érdemlett szárnyát előbb lerontaná, és pedig nagy haszonnal; mert azonkívül, hogy anyagát az új építéshez használá, nyíltá tevé a régi főiskola déli részének udvarát. — Így lett, hogy az új telkeni építkezést nemcsak hogy meg lehetett kezdeni, de sikerült még azon őszön *felelésben* be is végezni.

Kik életökben már egyszer építettek, jól tudják, az előleges számítások gyakran igen is kecsgető mivoltát s tapasztalták, hogy később mennyi előre nem látott szükségek elmaradhatlan fedezése merül föl. — Midőn az épület *felelése* készen állt, kiviláglott, hogy az eddigi források kimerültek, annyival inkább, mert az elhagyott ó épület kibérlésére már előbb, figyelembe veendő ajánlatok tétetvén (de a lakhatóvá tevés feltétele mellett) — kényszerült az építést vezető bizottmány néhány ezer forintot annak rendbehozására fordítani. — Így azon kellemetlen helyzetbe jutottunk, hogy míg az ó épület a haszonbérlőknek átadatott, addig a már elkészült félépületben idő s tér mesterséges felhasználásával annyira összevonni kellett szárnyainkat, hogy lélekzeni is alig birtunk. Ha tehát a kétféle épület kiépítése szükségét felede is volna az iskolai tanács, ez utóbbi nehéz helyzeten teljes erővel igyekezett segíteni, s elvileg kimondá az épület teljes bevégzésének kivitelét. — Azonban honnét vegyen pénzt?

Megkísérlett mindent, de még mindig nem kielégítő eredménnyel, míg végre a buzgalom felgyújtá az elme találékonyságát s az 1856-ik évi november 15—18 napjain tartott gyűlésre olly tervet nyújtott be, melly képessé teendette az egyházkerületet kamatozó tőkék érintése nélkül, megkezdett új épülete teljes bevégzésére. Erre következő végzés hozatott: „Az iskolai tanács intézkedései kétségbevonhatlan szükség által levén parancsolva, helybenhagyatnak, s a tanusított gondoskodásért az egyházkerület elismerését nyilváníja. Sőt az új telken megkezdett építésnek tovább folytatása és bevégzése is szükségesnek ítéltetvén, ennek eszközölhetése végett megkérte a közgyűlés f. t. superintendens urat arra, hogy a neki legalkalmasabbnak látszó móddal igyekezzék értékesíteni azon ajánlatokat, mellyek részint közönségek, részint egyesek által a pápai főiskola új telkeni építkezés esetére tétettek, — továbbá ugyanezen célból elhatározta, hogy 10 éven át, évenként egyenlő részben visszafizetendő, kamat nélküli kölcsönre nyitlássék aláírás stb.“ A kölcsön visszafizetése alapját az építő pénztár *birlokai*, jelesen pedig a gyümölcsötzetésre szánt ó iskolai épületek s szántóföldök képezik.

Midőn tehát az iskolai tanács által fejezettel ellátott gyűjtő iverk a n. t. *esperes* urak, s rajtok kívül az iskola minden jóakarójához elküldettek, azon remény kecsgeté az egyházkerületet, hogy 1859-ben már a kölcsön visszafizetése meg is kezdetetik, szóval az eredmény olly kedvező leend, miként az építés teljesen bevégzetethetik. — Daczára azonban azon buzgalomnak, melly magát a szent ügyért érvényesíteni törekvék, az építés ez évbni bevégzése elmaradt, s csak annyira haladhatott elő, hogy a könyvtár helyisége, a tanácsterem, természeti műtárak teremei használhatóvá tétetének. — A még 1856-ban *felelésben* felépült, de most már az idén hozzá emelt új épülettel összesen 12 teremtel számlál az új iskola, ide értve a tanács és természeti műtárak teremeit is. — Az épület negyedrészt a könyvtár pompás tereme foglalja el, melly igen izletesen levén építve, legalább még annyi könyvet fogadhat be, mint mennyivel most dicsekedhetik. Az udvar elég téres, s méltó arra, hogy a nagy *Márton*, mint a pápai főiskola újja teremtojének emlékoszlópa, (mellynek tervrajzát is ide mellékelem) azon helyet foglaljon. Ez emlékoszlópról némelyek kedveért annyit említünk meg, hogy az épület teljes felkészülte ünnepe szándékoltatik ennek leleplezése is megtartatni, ha hogy találkozni lelkesek, kik a fellállítás költségeinek, a már eddig készen levő, de épen nem kielégítő összegben tul fedezésére filléerekkel megkeresik az egyházkerületi gyűlést, mint a nevezett emlékoszlópról gondolkodni kész testületet. —

Hátra van még, hogy az aláírások általi megkeresés eredményét nyilvános köszönet mellett közze tegyük, részint az érzett hála tanusítása céljából, részint a kegyes adakozók megnyugtatására. Azonban már e mostani tudósítás is hosszúra nyulván, annak megkezdését máskorra halasztjuk. — h.

A paraffin.

(Vége.)

Hátra van még, hogy pár kisebb jelentőségű olly anyagról tegyek említést, mellyekből szintén szerethetik s pedig kedvező sikerrel, paraffin.

Illyen a földszinényi *gyantatartamu pála*. *Franciaországban* e téren legelőször *Sellingue* tört utat, s utána leginkább *Auton*, technikai műtéték által használja fel a marga palát. Rendszeren 10—12° szasztóli olajt ad, mellynek $\frac{2}{3}$ a gázvilágításra fordíthatatik. A gyantatartamu ásványok Asphalt s köolsj nyerhetése végetti kizsákmányolása már 1848-ban körülbelül 489 munkást foglalkoztatott, kik 112,840 mázsát (mintegy 378,000 értékűt) voltak képesek előállítani, s melly különösen jóságát által az angol és orosz kereskedők közt nem egyszer durvább *versengési bajokat* is okozott.

Nevezetes továbbá még a *Liáspála* is. Ez a pála *Wärtenberg* és *Bajorországban*, majd *Nemethon* északi részén, a *thüringi* erdőben, továbbá a *Harz-hegyekben*, *Angol-*, *Francia-* s *Spanyolhonban* nem ritkán meglepő mennyiségben találattik. — A *Liásnak* elsülyedt tengeri állat-maradványokbani roppant gazdagsága eléggé mutatja gyantatartalmát. Ama kiveszett állatvilág puha részeinek millió éves maradványai azok, mellyek az őket fedő földréteget mintegy olajjal *átítatták*. — Illy gyantatartamu testek még: a *timpála* s *büdüsmészke* is, mellyek hasonlóan a lepároltatás után vastag olajat, különböző termény keveréket adnak.

E gyantatartamu pálákon kívül azonban, még sok más — e tekintetben jelentékeny anyagot tartalmaz a föld kebelében, mellyről nem lesz talán helyen kívüli, röviden említést tenni. — Legelső: a *földszurok* vagy *Ozokerit*, mellyről már föntebb emlékeztünk. Legbővebben találattik ez *Gallicziában* a só-képződés közelében s különösen a *Kárpátok* szélén. — Ez az a hely, hol a földszurok, paraffin, égőgyanta és asphalt, kátránnyal vastagítva a kőolajban előjönnek. *Doms Robert* (Lembergben) már szabadalommal is bir ezen anyagnak lámpák számára kizsákmányolására. — *Hoffstädter Gotthard* állítása szerint, e föntebb említett helyen, a gyantás agyag kevés mélységnyire már használható s 7—8 öl mélyen pedig már teljesen kátránnyal van átvívódva. A vállalkozó $\frac{3}{4}$ kubiköl földből 200 font nyers, kiolvasztott földszurkot nyert. Természeti állapotában puhább a viasznál. — Ez a földszurok és olajt képző gáz összetétele, mint a paraffin s ép ebből következik, hogy a paraffin gyártása, már millió éveket élte, magától a természettől kezdetett meg, midőn mérhetlen kiterjedésű erdőket, mocsárokat eltemetett, s mellyeknek feloszlás általi természetes elége, ép olly különböző terményeket hozott létre, mint millyeneket mi a barnaszén, kőszén s torf vagy gyantatartamu pálákból vegyész mütéink által nyerünk.

E csekély, s talán hiányos adatok csak arra szolgáljanak, hogy legalább fogalmunk legyen azon anyagok bőségéről, mellyekből e nevezetes iparcikk előállítható, s mellynek, úgy látszik, hogy bár keresztelő levelét láttuk is, halottai torára nehezen fogunk összeseregeltetni; annyival is inkább mert a *százaknak ellenségei az eszedévek*.

S most lássuk röviden a paraffin előállítás mütétét.

Lepároltatás általi elemeire bontása, s tiszta *kénsavvali* kezelése már magát *Reichenbachot* is előállításánál olly egyszerű eljárásra vezették, melly mai napig is, annak gyárokbani előállításánál nagyrészt alapul szolgál.

A kezelés következő:

Kőssén, torf vagy más gyantatartamu anyagok, sötét-vörös izzás által egy görepen levonatnak. — Czelészerű, ha egy cső által, mely erős tűzön vitetik keresztül s izzó állapotban tartatik folytonosan — a görepek hátulso részébe vizgőst bocsátunk be. A gőz most — a lepároltatás legnagyobb erővel elrapulni igyekvő részeit, melyek által további felbomlása akadályoztatnék, hirtelen magához vonzza s kellő helyre elviszi. A külön edénybe gyűlt: tisztázatot ekkor lehető legnagyobb hidegnek tétetik ki, s azután goromba szövetű zsákokon átszűretik vagy inkább átnyomatik. E kezelés után bizonyos baraa, szilárd anyag marad hátra mint salak. Ez azonban még tisztátalan paraffin, — s ugyanazért a vele együtt idegen részek szénítése végett, hosszabb ideig tiszta kénsavval enyegittetik, vagy még jobban az ifju Reichenbach utasítása szerint, a lepároltatás kellő hőfokra emeltetik, mely eljárás után eredményül teljesen színtelen paraffint nyertünk az előedényben. Most ha ezt, ugynevezett: vékony soda-olvadékkal kimossuk s azután mindjárt hideg vízzel, azonnal gyertyának lehet felhasználni.

A paraffin használata az ifju Gay-Lussac, Etling s Kobell öszhangzó tapasztalataik után az által nyert magasabb becset, mert a kutatási eredményekből világosan kitűnt az: hogy a paraffin ép ugy van összetéve, mint a világító gáz. E váratlan fölfedezéssel lön megfejtve azon feladat, melynek tisztába hozatalán már régóta hiába törték fejöket a tudós vegytanárok. — Mint a legpompásabb alabástrom, olyan a belőle készült gyertya, minden kellemetlen szag nélkül.

Gyári előállításának legösmertebb módja az, melyet a Bonn melletti Beuel-i *) paraffingyár művezetője Wagenmann maga közölt.**) Ezt így adja elő: a szén vagy a gyantatartamu palát diónagyságu darabokra kell szét-törni, s ha tán némi kén volna velök elegyülve, meleg vízzel kell meglocsolni, s azután így megpirítani. Ez a piritás egy e czélra készített szárító kemenczében történik, mely kemencze szabály szerint 200' hosszú s 20' széles, egymástól 4' távolságra álló 2' magas falazatu rezesekkel van keresztül szelve, — s így azért, hogy e külön kis helyiségek mindegyikében, a görepek már forró, a lepároláson átment üledékei, mint tüzelő anyagok felfogathassanak s velök a szén és pála szárítása eszközölthessék. Csak most lehet azután a teljes lepárolgatásnak következni! Nagy vashengerekben történik az, ugynevezett gázgörepekben, melyek mindegyike 8' hosszú, 2' széles s 5' kivonati csővel van ellátva. E görepek közül kettő kettőnek közös tűzhelye van, s egy kémény alá összesen mintegy 16 illy görep van összeillesztve, és pedig úgy, hogy a különböző kemenczék tüze egyszermind összefolyhat, mi által a görepekre ható tűz magasabb hőfokra emeléséről van gondoskodva. — A most említett 16 görepek nyílásai egy 80' hosszú s 2' átméretjü közös csőbe futnak, melynek rendeltetése: a görepek forró lepároltatásainak terményeit felfogni. Ep ezért e cső folytonosan hideg vízben áll. Így jön létre a gáz. — Most ez viszont egy más vashengerbe megy át, a melyben azután még utolsó kátránytartama összegyűlt szénétől megszabadittatik, s végre egy 40' magas kályhába ér, — míg a tisztázatot folyós terményei egy nagy kádba gyűjtetnek össze, hol azután 30° C. mesterséges hőmérséklet alatt a kátrány elkülönítettik az ammoniákviztől. Ezt azonban meg lehet akadályozni, mert ez a lepárolt hamuval keverve a legpompásabb trágyát szolgáltatja.

Most a kátrány szivattyuk segítségével a lepároló gépezet ugynevezett „vasdob“-jába vezetetik, melyben bizonyos számú vascsövek géperő által folytonos mozgásban tartatnak. Czelja e műtétnek az: hogy a 3/4 óráig tartó zagyválás által származott kénsav, kénammoniakjától megszabaduljon. — E czélt elérve annyira jutott már a műtét, hogy a lepárolt kátrányt most már hólyagokba lehet szedni, erősebb hőfoku vizgöz al al még tisztábbá tehetni. A lepárolás eredményét azonban mégis 3 felé szokták elkülöníteni. Először jön 0,700—0,865 fajsúlyu, — azután az ugynevezett „lubricating-oil“ (a

*) Fönn áll e gyár 1835 óta Wiesemann által alapítva. — Ez a legelső német-houli gyár.

**) Dinglers Journal 135. Band.

tulajdonképeni kenőcs) 0,865—0,900 f. s. — s végre a paraffin 0,900—0,930 f. s. E termények mindegyike bádog edényekben 60° C. melegenél erős kénsav, sósav, chromsavanyos kali hozzáöntésével legalább egy óra hosszat kevertetik. Majd három órával később üledéküktől elkülönülten ugynevezett Baumeféle maró káliluggal kevertetnek, s végre forró gőzzel lepároltatnak. E műtét által tehát az 1-ső szám alattiból, ha különösen a 2-ik szám alatti egy részével kevertetik, világító olaj lett, nevezetesen az ösmert photogen, ásványolaj, mely azonban csak a legerősebb légvonatu Wiebke s Standeféle lámpákban ég. — A második szám alatti lepárolgatási termény egy része adja az ugynevezett Solar olajat, mely különösen az Argant s Carcel-féle lámpákban égetésre alkalmas. — A második szám maradéka a 2-ik szám alatti egy részével együlve adja az előbb már említett lubricating-oil-t nagyobb tökélyben, mely termény az, mit általában gépek s szekerek kenésére olly nagy haszonnal fordítanak. A harmadik számú termény maradéka jegecsapinczékben jegecsesittetik. — Körülbelöl 3—4 hét alatt a paraffin nagy táblákba elkülönült.

Egyi fáradság után megvárná most már az ember, hogy a műtét teljesen befejezett s a kutatás eredménye teljes tisztaságban készen legyen. — Azonban ez nem így van. — Van még egy anyag, minek mindenestre még el kell távolíttatnia. — Ez a vis, mely minden eddigi szigoru kezelés daczára is, föntartá a baráti összeköttetést. . . Mennyire kár pedig neki illy makacsnak lenni, mutatja azon sajátságos eszköz működése, melylyel mintegy eszeveszetten kergettetik el! A baragvó ember, e sok tekintetben nagy ellensége, olly sajátságos szerkezetű gépezetet talált fel e czélból, mely 1 elsőpercz alatt 2000 fordulatot képes tetetni valamelyik tagjával saját tengelye körül. — Tehát a még viztartamu paraffint most megolvasztják s táblákba öntve, mintegy 300,000 mázsa teherrel nyomuló visszajtó alá teszik. — Így összeviszsa-lapítva, szorongatva — ujjal megolvasztják s 180° C. melegenél 50° kénsavval összekeverik, — mi róla azután 2 óra mulva leszivárogtatván, — tisztává gyurják s erős szörkermén, viszont visszajtó segélyével átnyomatik. Mire e műtétnek vége, akkora a viznek is, sem hire sem hamva!

Ez az igazi paraffin azután, de melyet iszonyu puhasága s könnyen olvadhatósága miatt alig lehetne czélszerűen használni s azért 1/2 mennyiségű stearinnal olvasztatik össze. — Ez azon anyag, miből készítettnek az annyira nevezetes paraffin gyertyák.

Helyén volna talán itt most a paraffin mint gép- és szekérkenőcsről az öt igazán megillető „dicséradot“ elmondani. Nehogy azonban valaki a magasztalást — mit lehetlen volna pedig mellőzni — csak toll orrából jöjtnék, tapasztalaton kivül eső elméleti fennhézásnak nevezze, — én elhagyom mindazon tapasztalati adatok előszámlálását, melyek eddig is már csaknem számtalanok, s minden reményt s várakozást felülmulók, s utasítom egyenesen a kereskedők boltjába s onnét saját tapasztalata s meggyőződése gépezetéhez, mert így meg vagyok teljesen nyugodva, hogy bár mikor compare-áljak is „a paraffin magasztalását tartalmazó kérvénnyel“, az aláírás nem fog megtagadtatni.

Végül — mert már föntebb említém — a paraffin gyertyákkal tett összehasonlító kísérletek eredményét mondom el Leibach után. „Vettem — ugymond — egy köteg 5 szálás paraffin gyertyát, melynek ára 20 e. garas volt s egy köteg 6 szálás stearin gyertyát 9 e. g. árárt. — Az első nyomott 457 grammot, az utóbbi pedig 348 gr. — E szerint a paraffin gyertya ára, ugy van a stearinéhoz, mint 1, 66 : 1-hez. — A paraffin illy magas ára azonban kipótoltatik gyönyörű tiszta fénye által, mely különösen pontos kísérletek után ugy áll a stearinéhoz, mint 1, 58 : 1-höz. — Továbbá a kísérletből kitűnt: hogy 4 óra leforgása alatt a paraffinból 1. sulyrész, a stearinből pedig 1, 2 s. r. égett el, — mely különbség mindenestre a legbiztosabb felhívás a paraffin gyertyák használatára, s képes a stearin gyertyák fölötti elsőségét mindenkor megőrizni.“ Igen! „egy félssásad sem kell“, s a stearin, balceder, milly stb. gyertyák eltűnnek, a század meglepő találmányainak gazdag kirakataiból, mert a paraffin alabástrom arcszine s vakítófényű tiszta laugu szemei előtt nem képesek többé szégyen nélkül megállni. Tóth Baláss.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton a színházban.

LXXXI. Levél. „Indiána.“ Dráma 4 felvonásban, írta Kóvér Lajos. A cigány nemzeti indulót szerzette Bognár József; a cigány nemzeti veres-nadrágokat készítette Pap József; a cigány tolvajkulcsot kovácsolta Petrik; a fehér ló ellopását jellemrajzolta Korcsok; a cigány nemzeti kősziklákat építette Montini.

Bevezető motto:

„Irgundum gule, csorórum mardikhecz sophengyule gagyule!“ Adjon Isten jó reggelt mind közönségesen kigyelmeteknek.

Anno domini abban az esztendőben, a mikor a cigányok feltalálták a puskaport, és épen háromszáz esztendővel a nagyidai veszedelem előtt, melyben az náluk végképen elfogyott, történt, hogy a nagy cigány nemzet fővajdája itt Magyarországon meghalálozott, mert a „prédikáció“ szavai szerint „az a csunya halál ollyan mint a gólya; mind kis béka, mind nagy béka, — egyiránt lenyeli.“ Latkó vezér tehát, daczára Zsigmond király pántensének, dikhecz a másvilágra.

Mert tudni kell, hogy a nagy cigány nemzet annak előtte Indiában lakozott, megsokalván azonban ama véres háboru kegyetlenségeit, mely

mostanság az angolok és sipojok között foly, felkerekedett onnan és átjött tengeralatti telegráfon Magyarországra.

Ide érve, Zsigmond király nagy örömmel fogadta őket; nagy szüksége levén neki akkoriban ollyan elementumokra az országban, melyek a civilizációt terjeszténi segítik, s kinevezé Latkó vajdát udvari főfő patkószegesináló miniszterének; mely kvalitásban Latkó herczeg egy izben meg is menté a király életét; mi módon? azt szerző nem mondja; én azonban, ki nagyon járatos vagyok a cigány históriában, emlékezem rá, hogy mikor egyszer a király a husszitákkal harcölt, nagyon jeges volt az ut, Latkó herczeg jégpatkókat kötött Zsigmond sarkára; mikor aztán futni kellett, a többi zászlós-ur mind elhullott a jégen, csak a király menekült meg. E fölötti halálból Zsigmond szabad lopást engedett az egész komunitásnak az országban.

A cigány vajda halálával azt kérdék a cigány országnagyok, hogy kire marad már most ez a nagy világ? volt azonban a vajdának egy leánya, Indiána, arra maradt az amuletum, mely a cigány nemzet alkotmányát foglalá magában, de csak ollyan feltétellel, hogy neki is okvetlen a barna nemzet fia közöl kell férjet választani; a mi igazság is.

Volna is a rajkók között egy igen derék fiatal ember, ki saját hiteles állításakint százhatvan husszitát vágott le saját kezével (de jó volna praenu-

meránagyüjtőnek, csak tudná az ember, hol lakik), hanem biz azt a hercegkisasszony nagyon kormosnak találja. Felmegy tehát követségbe a királyi udvarba, s panaszt tesz a királyné előtt, hogy őt egy fehér ur szerelmével ostromolta, hanem aztán elfutott. A királyné, Czillej Borbála, ki, mint tudjuk, nagy védelmezője volt a jó erkölcsnek, megfeddi azért a vádolt lovagot, s öcsöce Czillej gróf kihívja érte párbajra, ellenkezőleg azzal fenyegetvén, hogy kiteteti az újságba. Indiána ennek láttára beleszeret a fehér lovagba: „ká kéra!” Azonban az országos gondok nem engedik most erre reflectálni, a cigány nemzet konstitúciójáról van szó; a királyné és a főurak azt ajánlják Indiánának, hogy mivel már az egész cigány nemzet őt uralja, tegye meg, szedje őket össze s alkosson belőlük egy saját vármegyét, melly neveztesse aztán cigány vármegyének, éljenek ott a magok uraságából, s ne járjanak, mint eddig, faluról falura lopni, meg koldulni. Indiána, mint bölcs nemzetgazdász, jól megfontolva az ajánlat hasznait és kárait, komoly meggondolás után azt mondja ki, hogy csak maradjunk a réginel, jobban kijövünk így. A főurak és a királyné ebben aztán nagyon megnyugosznak, hogy tehát a cigányok ezután is csak lopni és koldulni fognak, s ebbeli szabadalmaikban pecsételt levéllel is megerősítik őket. Azzal Indiánát ott hagyják a szoba közepén egyedül, két cigány leány kizérőjével együtt, a mi, ha nem nagy udvariasság is, de bizonyosan nagy gondatlanság, a hol annyi mindenféle drágaság van a szobában. Indiánát azonban most ezek nem érdeklik, őt csak Czillej szép szemei kábiták el, mellyből aztán mysteriosus sejtelmek támadnak szívében, miket azonban még maga sem ismer, s csupán annyit mond cigány társalkodónéjának tájékoztatás végett: „Ricsinka! most már igazán „ferinyi amén le gysungalim ástár?” s ezzel végződik az első felvonás.

A második szakaszban saját residentiájában tiszteljük a fejedelemszszonyt, egy vadkörtefa alatt, a hol megismerkedünk a hajdani konstitutionalis Czigányország jurisdicciójával. Indiána igazságot szolgáltat saját nemzeti szokásai szerint; egy cigány olyan kulcsot talál fel, melly minden zárt kinyit, ezt elküldi Weisz Bernát és társához, hogy próbálja vele a Wertheimféle szekrényeket kinyitni, ha tudja; — egy másik valami lovat talált valahol, erre ráparancsol, hogy hozzon stemplis passust a lova felől a notárustól; — egy cigányt vádolnak kifizetetlen veresnadrág tárgyában, azt elmarasztalja a veresnadrág veszteségéig (az executio nem a szinpadon megy végbe) végre jön egy cigányasszony, a ki bevádolja magát, hogy férjét megölte, mert az őt megcsalá; ezt elébb halálra itéli, hanem azután megkegyelmez neki, mert észbe jut, hogy hátha neki is lesz egyszer ura, s hátha az is megcsalja őt, s hátha ő is elmettszi annak a nyakát? E végre nagyon jó azt törvénybe hozni, hogy ha az asszony elvágja az urának a nyakát, semmi büntetése se legyen. Mindemellett is akad egy derék brugós, a ki neki durálja magát, hogy ő biz elveszi Indiánát, nem rettegve attól, hogy ez olyan leány, a ki mindjárt elvágja az embernek a gégéjét, mihelyt más asszonyra kacsint. Szerencséje, hogy Indiána kosarat ad neki; neki is, meg a többi varjuszemű rajkóknak mind, még a vitéz Czerkónak is, pedig de jól tud klárinézni! — Igen bizony, mert ott van már nála rejtekben gróf Czillej, a ki azt állítja, hogy ő nagyon szerelmes Indiánába, a mit az rögtön el is hisz neki s mindjárt megismerteti saját nemzeti vallásával: tudniillik, hogy Indiában más isteneket imádtak a cigányok; ha akarja, olvassa el Czillej ur a Conversationslexikonból (lásd: Indische Mythologie); midőn azonban Magyarországra bejöttek, itt meglátták a napot és holdat, a mi Indiában nincsen, s azóta ezeket imádják és a fohagyomás piritóst. Erre a három nemzeti szentre kell Czilleynek megesküdni, hogy Indiánát szeretni fogja haláláig; s azzal aztán, hogy nőül vehesse, ünnepélyesen cigánynyá indigenáltatik s bár maga hegedülni nem tud, ő lesz az egész bandánál a primás, a mi nem páratlan eset a cigány nemzet évkönyveiben; hajdan Egressy Béni is így vezette a párisi bandát, fehér bőrű létere.

Czillej gróf azonban, a mint megette a fohagyomás piritóst, elvetette a rátett eskü gondját, s odább eblábol a hercegkisasszony amulétumával; ő lopta meg a cigányt, nem az őtet. A sok dáde ezért nagyon megharagozik, részint erre a bibastra, részint a vajdánéra, hogy mit bizza a gyantát olyan emberre, a ki nem tudja, hogy az mire való? s ünnepélyes restoratiót tartva, lecsapják Indiánát az elnöki székből, s megválasztják helyette a brúgóst, a min Indiána olly haragra jön, hogy behajítja a Dunába a cigány nemzet kormánybotját, alkotmányát, privilegiumait, s megátkozta őket kegyetlen átkokkal; hogy járjanak ezután tetétül talpig mezitláb; ha lopnak, kapják őket rajta s csapják meg minden faluban; szakadjon el a húrja minden hegedűnek, s ha valaha Rotschild előtt fognak muzsikálni, az ne adjon nekik többet egy forintnál! köztársaság gyűjtsék össze róluk az anecdotákat s adjon el belőle Heckenast minden évben kétezer példányt! Illy rettenetes átkok után a vajdák rárohannak Indiánára, de az felmászott a Szentgellétre, s onnan a vitéz Czerkó és gránátosai revolverekkel szétlövöldözik az egész ribilliót.

Most már csak a hitetlen Czilleyn kellene még boszut állani: egyszerű dolog volna ugyan a cigány leánytól, ha ráolvasna, hogy kiugranának a szemei, de ez nem lenne drámai hatásu; e helyett hasznát veszi annak a jó kulcsnak, a mit az a fentebbi cigány készítet, s belopózkodik vele és az egész bandával Czillej ur házába, épen akkor lépven a szobába, mikor Czillej felesége a miatyánkból azt mondja: „és bocsásd meg a mi vétkeinket.” — „Hah! kiált rá Indiána, miért kértél tőlem bocsánatot?” A szegény asszony felretten, s váltig mondja neki, hogy ez a miatyánk; Indiána nem akarja érteni, hogy mi az? A grófné látja, hogy veszedelemben van; ígér neki avas szalonát, mindent, csak hogy megszabaduljon tőle; de Indiána csak forgatja a kését, hogy ő meg akar valakit ölni. A grófné fut az ajtóhoz, ott két cigány bukkant rá szemközt hegyes dárdákkal: „nem vesznek pipa-

szurkálót?” Utoljára valahogy mégis megmenekül a pinczébe, s hevenyében elárulja a férjét; Czillej nyakrafőre hazaáruló lesz, erre kutyafuttában körül-fogják az ország seregei várkastélyát, Indiána csak nagy gyorsan megbocsát neki, s azzal hatvan hős cigányval nagy sebesen leapritanak vagy négyezer magyar vitézt; még tán engem is levágtak volna, ha idejében meg nem menekülök, ezek a rettenetes vitéz cigányok.

Az egész darab ellen nekem semmi kifogásom; csupán az a megjegyzésem van rá, hogy egy olly mivel delnőnek, mint Indiána, kellene a cigány miatyánkot ismerni; ha ismerné, nem kérné azt a grófnétől, hogy minek kért tőle bocsánatot? Mire nézve jövődő használat végett ide igtatjuk azt egész maga valóságában, a mint következik:

„— Amáro Dáde, — kon hál andro csárjosz, — szfinczinyi tro nád, — té avel tro rájosz, — tável tri vója, — szár andro csérjosz, — kide télál pré phu, — amáro szó kogyésztri mándró té dész ámengé ágyész, — thej jertinyi amári pekaturjá, — szár jertász thé amén amaré dosalé, — thé má ligysál amén andro kisértétós, — máj fédér ferinyi amén le gysungalim ástár, — káj tiró hin o zár, a bárimáhá akána, — the szekorárig. Amin.”

Reméljük, hogy a tisztelt szerző fel fogja használni e közleményünket, s Indiána legközelebbi előadásán lesz szerencsénk meghallani a cigány miatyánkot. Ez furórét fog csinálni.

Kakas Márton.

Egy községi kórház terve.

Dr. Tormay Károly Pestváros igazgató főorvosa az „Orvosi Hetilap”-ban egy községi kórház tervét közli. A laphoz mellékelt helyzet- és épületrajz egy kórházat és ápolóintézetet ábrázol; a kórház 22 férfit, 14 nőre, 2 elme-kórosra, az ápolóintézetet 6 férfira, 9 nőre van tervezve s emeletes lenne. Az épülethez sétat- és konyhakert is járul. Bent az épületben találhatik egy fővételi iroda, fürdőszoba, két kamra az elme-kórosok számára, négy szoba a férfi és négy a nőbetegek számára, ragály kórszoba, ruhatár, szolga szobája és halotti kamra, konyha, nőcselédszoba, szertár, mosókonyha, szárítókamra, légfűtési készülékek, pincze, éléskamra, fa és széntár. Az építkezési költség leginkább az építési anyagtól függ; az itt tervezett épület, ha az csak égetett faltégglából építették, a pesti anyag- és munkaférek szerint 28,281 ft. 46 krba; ha vegyítve kő és téglából állítják, 24,246 ft. 36 1/2 krba jönne. A közlő, ha illy jótékonyintézetek létesítéséhez valamiképp tanácsos és tettel hozzájárulhat, azt mindenkor szívesen megtenni ajánlkozik, s fölemlíti azt is, hogy most alkalmas volna az idő hasonló intézetek állítására, midőn a fenséges trónörökös születése emlékét a községek vetélkedve igyekeznek megörökíteni.

Irodalom és művészet.

— („A Halmay-család”, Fáy Andrásról.) Irodalmunkban régen nem jelent meg ifjúságnak szánt olvasmány, mellyet olly őszinte örömmel élvezhettünk volna, mint Fáy Andrásunk ezen legújabb műve, melly diszes két kötetben nem régebbe került ki *Heckenast* szünni nem tudó nyomdájából. Ez azon munka, mellyről érdemekben megöszült írója úgy nyilatkozott, hogy véghagyományként adja át hazája fiatal nemzedékének. Szakértő, illetékes helyekről számos szózat emelkedett már e munka megjelenése óta, melylyek a hagyomány becsét teljes mértékben méltányolják — a mi ohajtásunk ismét és ismét csak az, hogy e nagybecsű adomány még sokáig ne legyen jeles hazánkfianak *végső* hagyománya! — A „Halmay-család” egy képek nélkül közrebocsátott élő „Orbis pictus”, mellyben mindent feltalálhatni, a mit egy mai korbéli mivel növendék embernek szíve nemesítésére, ismereti bővítésére nézve tudnia kell. Bő és változatos tartalmáról olvasóink a Polit. Ujdonságokban közölt részletes hirdetés által szerezhetnek tudomást. Itt csupán azt emlitjük meg, a mi legfőbb érdemei közé tartozik, u. m. először, hogy ez ifjúsági munka, bármi különemű tárgyakat tartalmazzon is, elejétől fogva végig önálló magyar szellemtől van áthatva, s nem idegen utánzásokkal van megtöltve, mellyek a magyar növendékre ugy sem igen szóltak hatni. Továbbá e munkát minden vallás-, állapot- és nem különbség nélkül használhatják az olvasni képes növendékek, mert az előadás könnyű, nem untató hosszadalmas és mindenben a gyermek felfogásához alkalmazott. De azon kívül használható jó kézi könyvül szolgálhat ez a szülőknek ugy, mint tanítóknak, s különösen a nőnem, melly tudományos nyomozásokra nem sok időt szánhat, valódi önképzési könyvet birhat ezen igazán „családi olvasmányban”, mellyben a tudománynak, ismeretnek csaknem minden ágáról van szó, s azok népszerűsítése, megkedveltetése a főcél. Az elbeszélések között mindenütt nem idegen, hanem a hazai családélet egyes eseményeivel találkozunk. S azért e munkát nem csupán növendék, hanem mindenki használhatja, kinek módjában nem volt addig az ismeretek nagy tárházából bővebben merithetni. Legjobb lelkiismerettel ajánlhatjuk a „Halmay-családot” — s meg vagyunk győződve, hogy annak olvasása legjobb hatással lesz a jelen nemzedék ész- és szívbéli képzésére. — Ára a kemény kötésű 2 kötetnek 3 ft. 20 kr. pp.

© Megjelent a *Jámbor Endre* pesti szabómester által szerkesztett *Férfi divatközlöny* őszi illetménye. Hoz két mellékletet, mellyek egyike magyar és francia divatkép, a másika szabásminta. A szöveg mindkettőt megmagyarázza. Továbbá, hoz üzletkimutatást, gyári és kereskedelmi kimutatást, egy cikket iparunk érdekében, egy másikat a huszárok viseletéről, végül divattudósítást. A szerkesztő új előfizetési felhívást tesz közzé, mellyben elmondatik, hogy e második félv határoz e divatközlöny fennállásáról, azért felszólítja ügytársait, hogy kövessenek el mindent fennmaradhatásának érdekében; mert elbukását — ugymond — mindnyájuknak oka lenne szégyenleni. Előfizetési ár egész évre 3 ft. 30 kr. p. p. félévre 1 ft. 30 pkr. Az

öt előfizetőt gyűjtő tiszteletpéldányban részesül. — Az előfizetések Jámbor Endre szabómesterhez utasítandók, annak zsidó utcájában levő boltjába.

+ (Egy latin nyelvben írt dráma) jelent meg közelebb Pesten Hartlebennél. Címe ez: „Veronica, Drama in tribus actibus, ex originali germanico Auctoris E. R. senariis latinis redditum, notitiisque biographicis de Veronica et Seraphia illustratum a Georgio Bajzath de Peszák, Pestini.“ Megörülne-e ezen munkának Cicero? ez azon kérdés, melyre felelni nem tudunk.

+ (Az erdélyi természettudományi egylet) tárgyalásai és közleményei IX. évi folyamának I. II, és III. füzeté megjelent.

+ (Szigligetinek „Mátyás király lesz“) című új darabja f. hó 27-én van kitűzve előzőri adatásul.

+ (Fáy András) derék veterán írónk „Régi pénzek“ című vigjátékát ujonnan átdolgozva sajtó alá adta.

+ (Lisznyai Kálmán) újabb versei „Dalzongora“ cím alatt a napokban megjelentek. A szép kiállításból azonnal sejtnei lehet, hogy e könyv Heckenast Gusztáv nyomdájából került ki. Ára 2 pft.

△ (A magasabb zenéhez értőknek) nagy szolgálatot tett Hallberger Ede stuttgarti műáros az által, hogy Beethoven, Clementi, Mozart, Haydn s több classicus zeneköltő közkedvességű darabjait diszkidásban közrebocsátja. A művek különösen csak zongorára szerkesztvék. A munka 400 nyomott ivre fog terjedni s havonkénti egy füzeté jelenik meg. A gyűjtemény egyes darabjait ivenként 4 pkrért kaphatni. Egy illy 4 ivnyi füzetre az aláírás 14 pkr. — Az aláíró kötelezi magát az összes mű átvételére, mely 18 hó alatt jelenik meg. A három első füzet már megjelent s ékességük által a legdíszesebb salonokban is helyt foglalhatnak, olcsóságuknál fogva pedig a kevésbé tehetségesek által is megszerezhetők.

+ („Tatai emlék“) cím alatt közelebb egy csárdás jelent meg Seidemann Ferencztől Emich nyomdájában. A zenemű Ferencz Sándor urnak van ajánlva.

+ (Frank Ignác) ismert nevű, s termékeny zeneszerzőnkől közelebb egy szép magyar zenemű jelent meg, melyet szerző Lakatos Sándor „Ósapaánk tobor tánczára“ szerzett, s mely a pályadíj kitűzött 10 aranyat elnyerte. A szerzemény gróf Fáy István máltai vitéznek van ajánlva, s kapható Pápán a szerzőnél, ki azt példányonként 1 pftért bérmentesen küldi meg a megrendelőnek.

+ (Baján Molnár szintársulata) f. hó 5-én „Bánk bán“-nal kezdte meg előadásai sorozatát. Ugyanott német színészek is működnek, s Molnár társulata csak azon föltétel mellett tarthat előadásokat, ha jövedelmének egy harmadát a német szintársulatnak adja.

+ (Fridberg Katalin) fiatal orosz tánczosnő sok dolgot ad Párisban a kritikuskoknak. E szánandó emberek azt sem tudják, hogy minő frázisokkal éljenek, midőn e nevezett művésznő tánczáról bírálatot írnak. A párisi nagy operaházban közelebb az „Alvajáró“ balletben lépven föl, művészetét ropant tetszéssel produkálta. A tánczművésznő gyönyörű szóke teremtésnek mondják a lapok. — Ugy halljuk, hogy Szentpétervárról egy egész tánczművész-társaság van indulóban, melynek főadatoka körutat tenni a mivelt Európában. Nem fogyunk ki egyhamar Bagdanoffokból.

+ (Havi ur vidéki színigazgató), egy jól szervezett opera-ballet- és dráma-társasággal octoberben kezdi meg előadásait a kolozsvári színpadon, hol a színházi választmány részéről némi segélyben is részesül.

○ (Zágrábban a színházi bizottmány) a déliszláv színirodalom emelése végett három jutalmat tűzött ki, éspedig 1300 ftot a legjobb magas eredeti drámára, 2200 ftot, a déliszláv népéletből merített legjeleseb népszínműre vagy vigjátékra; 3100 ftot a nevezett két nemhez tartozó bármely darabnak leg-sikerültebb fordítására. Csak örvendeniünk lehet, midőn szomszédainkat saját nemzetiségük kifejtésében illy szép példaadó buzgalommal látjuk működni.

+ (A műegylet) a jelen havi kiállításból a következő hat képet vásárolta meg kisorsolás végett: 1. „Hegyi patak“ Kühner Lajostól Brüsselben. 2. „Magyar életkép“ Lotz Károlytól Pesten. 3. „Ut a zárdához“ Jansen Józseftől Düsseldorfban. 4. „Kincésasók“ Lichtenheldtől Münchenben. 5. Milton „Elvesztett paradicsomát“ mondja tollba három lánya körében Orlai Petricstől Pesten. 6. „Egy rendkívüli futár“ Van der Venne Adolftól Pesten.

— (Jókai Mór életnagyságu mellszobra) most készül pesti szobrász Dunaiszky műteremében. A mű igen sikerült s hiszszük, hogy a művész igen kedves szolgálatot teend vele a magyar közönségnek.

Egyházi és iskolai hírek.

○ (Kath. convictus Pesten.) A kegyesrendűek fölügyelete alatt és házában gymnasialis ifjak számára convictus állittatik. Ez intézetben a növendékek a vallásrökölési nevelés, nyilvános és magányszerű oktatás mellett élelmezés, lakás, szolgálat, szóval mindenben részesítettnek, a mit egy rendezett convictus igényel. Az ezekérti járandóságról kellő tudomást szerezhetheti Pesten, városháztér 2 sz. alatt Nagy Márton, a kegyes rendűek házában igazgatójánál. — E convictus felállításával a fővárosban egy nagy szükség leend pótolva. Még igen jó emelkezethen áll a szerzet többrendbeli convictusa, melyekben annyi nemes csemete nyert ápolást.

— (Egyesült protestans gymnasium első évi próbatétele.) Utólagosan értesülünk, hogy a losonczy ágost. és helv. hitvallásu egyesült gymnasiumban július 26-ik 27-ik napján tartattak a vizgák. Nagyobb részvétellel s így nagyobb figyelemmel is, mint rendszeren, kísérték a jelenlevők a vizgák folyamát, mert hiszen az egyesülés egy évi gyümölcsseire mindnyájan kíváncsiak voltak. S valóban az egyesülésnek örvendetes és sikerdús eredménye

volt, s a tanárok egyesített munkássága áldással koronázott. A növendékek minden tekintetben megfelelték a várakozásoknak, sőt a harmadik és negyedik osztály növendékei kivált a latin és görög nyelvben, mennyiség-mértanban, földrajzban s más tudományokban igen szép haladás jeleit mutatták. Ezen egyesült iskolának, mely egy életerős s eleven üzlete s kereskedése által kitűnő városban áll fenn, általában igen szép jövője lehet, kivált ha azt a lelkes nógádi evang. esperesség hathatósan felkarolni s így gyámolítani fogja, mire a rendelések az utolsó esperességi gyűlésben már megtétettek. De az iskola nagylelkű pártfogók rokonszenvének is örvend, kik annak fenntartására és szervezésére bőkezűen adakoznak. Az új iskolai év oct. 1-jén kezdődik; az intézet az illető szülőknek jó lélekkel ajánlható.

△ (Pesten egy német gymnasium) lenne felállítva, hahogy a hir igaz, ellenben a piaristáknak most fennálló gymnasiuma teljesen magyar maradna.

△ (A protestans egyetem.) A Prot. Egyh. és iskolai lap. 32 és 36-ik számában tárgyalt kérdést ajánljuk az illetők figyelmébe, mely illyképen hangzik: „Eljöttnek vélik-e az illetők az időt arra nézve, hogy a protestans egyetem rég szendergő eszméjének, a kilátásba helyezett zsinat után élet adassék? s ha igen, micsoda kútfőkből vélik annak szükségét legbiztosabban fedezhetni?“

△ (A nagybányai kath. algymnasium) hatodik évi programja az 1857/8-ki tanév. Rendes tanárok a minorita rendből Pongrácz Gellért igazgató, Máté Jób, Gmitter Alphons, Chudik Keresztély, Czindóber Amadé, Pongrácz Gellért, Szegedy Gyárfás. A tanév végén volt összesen 104 hallgató. Felsőbb parancs folytán német nyelven adattak elő: a) a német nyelvészet mind a négy, b) a történelem s földrajz a 3. és 4. osztályban. A többi tantárgyak előadása magyar nyelven történt. Rendkívüli tantárgyak, a szépirás, rajz, zene, egyházi ének. A magyarul szerkesztett program egy értekezést tartalmaz: Bányászati vázlat cím alatt Pongrácz Gellértől.

— (Szentcs József pesti fita- és nevelő-intézetében) a növendékek felvételi beírása a jövő 1858—59. iskolai évre illy módon történik: Olly növendékeké, kik a gymnasialis irányt követik, és hogy államérvényes bizonyítványt nyerhessenek, magokat a pesti nagy gymnasiumban mint magántanulók beiratni ohajtják, folyó évi september hó 26 től 30-áig; olyanoké pedig, kik a nyilvános vizgáknak nincsenek alávetve, folyó évi september hó 28-tól october 8-ig. (Az intézet szállása papnövelde-utca 4-ik szám.)

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

○ (A méhtenyésztés Magyarországon) haladást tesz, a mit a helyi pap-ság és tanítók befolyásának lehet tulajdonítani, 1857. év hét első hónapjában 5338 m. viasz ment külföldre, a behozatal azonban ezt 3668 mázsával haladta meg. Azóta azonban azt tapasztaljuk, hogy a behozatal csökken, s hogy következőleg a viasztermelés valószínűleg ugyanazon mértékben emelkedik. És így van remény, miszerint a termelés egykor olly magasra hág, hogy a kivitel túlhaladja a behozatalt. Bizony nem lehetne csudálni, ha a méhtenyésztés a legnagyobb mérvben minél előbb elterjedne; mert a gazdaságnak alig létezük jutalmazóbb ága, mint ez. Egy 50 kasból álló méhes 200—250 pftot jövedelmez. Dzierzon 360 köpűjétől átlag 2250 pft. jövedelmet huz évenként.

○ (Igaz-e, hogy a földbirtok végelaprózásához közeledik?) Sok évig panaszkodtak Franciaországban, hogy a földbirtok végnélkül felosztatik, elaprósodik s mintegy elporlódik. A statistikai táblázatokból azonban kisült, hogy 1789 óta, vagyis a jobbágyi viszonyok megszüntetésének idejétől fogva a nagybirtokok száma szaporodott, és ellenkezőleg a kisbirtokok vannak apadásban. Hasonlót tapasztaltak Poroszországban is. És ez azért van így, mert a kisbirtokos utódai többszöri osztozás után végre olly kis birtokhoz jutnak, hogy abból az egyes tagok megélni nem tudván, czélszerűbbnek látják a földet eladni és a pénzen osztozni meg. Illyenkor aztán a nagyobb birtokos vagyis pénzesebb ember veszi meg az eladó földet és így az lassankint mind nagyobb darabokba összpontosul.

△ (A borok szállítási díját) tetemesen csökkenteni határozta el a Dunagőzhajózási társaság, a végből, hogy hazai boraink kivitelét keletre megkönnyítse. — Reméljük, hogy követni fogják e példát vasutaink is, melyek rövidebb uton Hamburg felé visszük az Angliába tengeren át szállítandó borainkat.

△ (Czukorgyártás) 1857/8-ki gyárévszakban f. é. jul. végéig az egész birodalomban czukorgyártási célra 10,595,700 m. répa volt megadóztatva. Ebből Magyarországra 1,268,961 mázsa esik. Mind ez összesen 119 gyárban lőn feldolgozva, miből Magyarországon 21 van, Erdélyben 1. A birodalomban eszközölt répaczukortermelés kedvezőbb esetben alig tesz 7—800 ezer mázsát. Franciaország csaknem négyeszerre ennyit termel. Egyébiránt a répaczukorgyártás jövője mindenek felett a vám és adókulcs szabályzatán fordul meg s kellő intézkedések mellett Franciaországgal egyedül Magyarországon is előnyvel vetélkedhetnek.

○ (A telekhönyvi és helyszínelő munkálatok Magyarországon) ez évi második évnegyed folytán következő eredményt mutatnak: „a pesti közigazgatási területen 76,993; 2) a pozsonyin 471,962; 3) a sopronyin 87,228; 4) a kassain 249,998; 5) a nagyváradin 46,821, összesen 1,003,001 részlet helyszíneltetett. Ez adatokból látható, hogy az annyira szükséges telekhönyvezés Magyarországon folytonos haladásban van.

○ (E takarmányszűk időben) nem lesz felesleges megemlékezni a gazdának, miszerint nekünk két terményünk van, mely egészséges takarmányul használható t. i. a makk és burgonya. A makk kedves eledele a juhoknak, szerteti a ló is, ha pár hónapi szoktatás után reá kap, a sertés szintén igen gya-

rapul tőle. A juhok a tél beálltáig makkos erdőn legeltethetnek, de ha a hó kevés, az ürü az alól is kikaparja a makkot. Téli takarmánykép napjában egyszer adható étetésül délben, 100 juhra 1½–2 vékát számítva. — Az ökör főképp a bükkmakkra hamar rászokik, de csak kicsinyenkint kell elé adni, mert különben dugulást kap. A ló minden előkészítés nélkül eheti. Egy mázsa jó makk tápértéke körülbelül 80 font kukoricával ér fel.

△ (Az ausztriai birodalom vasgyárnokai és vashámorosai) e hó 6-án Bécsben congressust tartottak. Hogy még az elmúlt években alig birtak eleget tenni a megrendeléseknek, most pedig a hámorokban a vas összehalmozódik, s a finomító műhelyek nem dolgoznak: e körülmény okának főképp azt tekintik, hogy e cikket illetőleg a védvám hiányzik, mióta az ujonnan engedélyezett vasutársaságoknak a külföldi vas és gépek behozatalára a behozatali vám felénnyire le van szállítva. Azért a congressus elhatározta, hogy a magas kormányhoz petitio menjen, melynek lényeges pontjai következők: tartassék fenn a vasra nézve a törvényes vám, s ne legyen alóla kivétel; e vám néhány évre tartassék fenn, s ha legalább is öt év múlva annak módosítása tervezetetik, a tanácskozással a vasiparosok is hívassanak meg, ellenőriztessenek azon vasutársaságok, melyek már a vasszállításra nézve kedvezményben részesülnek, nehogy jogosultságukat átlépjék; és az illy társaságok csak azon esetben mentessenek fel valamely vonal kiépítésétől, ha lemondanak a félvámokról; ha pedig ezek az építési idő meghosszabbításáért folyamodnak, a kért időre nemcsak jogot ne nyerjenek a félvámra, sőt ezen jogot egészen elveszítsék. A congressus ezek szerint nem kíván vámfölemelést, hanem csak fenntartását azon szerződésnek, melyet Ausztria 1854. jan. 1-től 1859. végeig kötött. E petitiohoz a gépgyárnokok is részesekül hivatnak meg. Végül el lőn határozva, hogy Ausztria összes vasiparosai egy társaságba egyesüljenek, mire nézve nemcsak a meglesznek téve a lépések.

△ (A horvát-tótországi sáloglevél intézet) aug. 22-kén bizottmányi ülést tartott, mellyen az intézet lényegét illető indítványok elfogadtattak, s így az intézet megalakultnak tekinthető. Mikor mondhatjuk már ezt el mi is egy hitelintézetéről, melly földbirtokosainkat fölszabadítná az uzsora alól.

△ (A jelesb tenyészkanca jutalmazására) aug. 19-ére Törökzentmiklósról fölsőbbleg kitűzött határnap, a szolnokmegyei gazdasági s versenyegylet kérelme folytán sept. 26-ára elhalasztott.

Közintézetek, egyletek.

△ (Az alakuló gyöngyösi orvosi egylet) a casinót kérte fel, hogy termében tarthassa üléseit. A casinóban egy lelkes ügybarát azt indítványozá, miszerint a termék az egyesületnek úgy lennének átengedendők, ha azokban magyar nyelven tanácskozik; a hosszuképpü közönység azonban azt akará föllátni ez indítvány ellenébe, hogy a tudomány nincs nyelvhöz kötve!

△ (A hegyaljai bormivelő egyesület) jövő oct. 26-án fogja tartani közgyűlését Bodrogkeresztúron.

△ (Az első magyar általános biztosító-társaság) Svédország egyik nagyobb biztosító-intézete viszontbiztosításra szólítá fel. A társaság a tengereni biztosítást is megkezdé a napokban, s a viszonyosságnál fogva a svéd tengeri hajók biztosítási díjaiban is fog részesített.

— Viski fürdő (Mármaros), sept. 3. (Dicséret és panasz.) Visk mezőváros Mármaros megyében a Tisza partján, a huszti járásban, a fürdő pedig ezen várostól félórányi távolságra az ugynevezett Várhegyen van; a kilátás a Talabor völgy felé igen felséges, a víz pedig áldott s hathatós erővel bír. Megérdemelné a bővebb vizgát; tudom, ha egyszer bővebb szemlére fogják méltatni és a kényelem jobb leend, lesz elég látogatója. Eljön az idő, midőn a külföld nem fogja fogyasztani, sőt inkább nevelni a magyar fürdői társaságot, főleg ha a vasut hasítani fogja Mármaros völgyét. Egyetlen egy víz ez a maga nemében, főleg a gyengék helyre állítására; a nőkre pedig valódi csodahatással van. Tapasztalásból állítom, miként az idén párnák közt hoztak ide nőket, leemelve a szekérről. Rövid idő alatt megfrissültek erőben, és egészségben jártak alá s fel, résztvéve a társaságokban. — Voltak és vannak, kik nem kura miatt, hanem egyedül ezen hatalmas víz iránti hálából jelentek meg az idén, a mennyiben a mult években reájok jótékonyan hatott. Csupán a fenséges kincstár kellene figyelmeztetni, hogy kényelmes szállások felállításáról kegyesen gondoskodnék, mert az által a szenvedő emberiség, különben is szánandó helyzetének enyhülést okozna, és saját jövedelmét is nevelné. A mi az élelmézt illeti, erre panaszunk az idén nem lehetett, mert volt egy ügyes derék vendéglősenénk, jó ízűen főzött és kielégítőleg, de csak addig, míg őt sikerült jó kedvében megtartanunk, de ha egyszer megharagudt, már akkor megéreztek az ételekben is reánk kiható boszuját. — Végül ismétlem azon ohajtásomat, bár a fenséges kincstár elé panaszunk mielőbb eljutna, és a lakhatatlan, mindenféle állatokkal telt, inkább marhaólakat, mint fürdőszobákat képező szállásokat bővebb szemle után a már fentálló két kis faépület mintájára szintén felépíttetné Isten segítse, mert a kényelem a fürdőben fele kura. — N. A. J.

Mi újság?

○ Főherczeg Főkormányzó Ur Ő cs. kir. Fensége még folyvást tartó szemleutjában e hó 8-kán Gödöllőn utazván át, az éjet Gyöngyösön tölté, másnap Miskolczon Kápolnán, Mezőkövesden, Szikszón át Kassára érkezett, Itt 11-én a helyőrség tábort gyakorlatot tartott, ezután Ő Fensége Szántón, Tályán, Mádón és Tarczalón keresztül Tokajba utazott; másnap Nyiregyháza, Hadházon át Debreczenbe érkezett; 13-án a vasutal Czeglédre s onnét Kőrösrre utazott.

— Ő cs. k. Fensége Albrecht Főherczeg Főkormányzó ur jelen körutja

alkalmával N.-Kőrösön a ref. főgymnasium tanári karát is fogadván, a tanárokkal huzamos ideig értekezett az iskola állapota felől s Arany Jánosnak azon hő ohajtását kegyeskedett kifejezni, hogy az ország által ünnevelt műveivel az irodalmat továbbra is gazdagítsa. (P. N.)

○ De Luca érsek s apostoli nuntius ő eminentiája, mint a „Kr. Ztg.“ írja, Balázsfalva már megérkezett, hogy az ottani románokat, kik a róm. kath. egyházzal egyesülvék, meglátogassa; ő eminentiája 4 hétig szándékozik Erdélyben mulatni.

— (Markovics Antal kanonok gyilkosai), a Dárda faluban elfogott Borbély Kati és szeretője, néhány nappal ezelőtt Kalocsán, büntetők bevallása után, kötél általi halálra ítéltettek s kivégeztettek.

△ Baldacci Antal ur a pesti ev. ref. theologiai intézet alapját 12,000 pft. alapítvánnyal gyarapítá. Az intézet ez áldozatot nagy hálával fogadta.

○ (Az új pénzzel) az iparlovagok már megkezdék a csalást, mint ezt előre is lehetett várni tőlük. Ugyanis az új negyedforintosokat huszasok gyanánt adják a dologhoz nemértőknek. A negyed forintos csak 25 új krajczárt, a huszas pedig 35 új krajczárt érven, a rászedett minden darabnál 10 új krt. veszt. Ebből azaz üdvösséges tanulság, hogy siessünk az új pénz nemeit, értékét magyarázó könyvecskét szerezni.

— (Üstökös az égen.) A csillagászok kiszámítása szerint azon üstökös, melly jelenleg egünkön mutatkozik, s mellyet felfedezője után Donátiféle üstökösnek neveznek, september végeig lesz látható, s fénye, most már a nap mindig korábban áldozván le, estvéneként növekedni fog. Az üstökös jelenleg pályáját azon tündöklő hét csillag alatt futja keresztül, mellyek az ugynevezett gönczölszekeret képezik. Sept. 20-a után ez üstökös sugárfarka a holdfény nagyobbodásával bágyadtabb leend. 9 óra után a láthatár alá rejtőzködik s kora hajnalban ismét az északkeleti égen jelenik meg. Azt állítják ezen üstökösről, hogy ez első vendégzereplése a föld közönsege előtt; s hogy még ezelőtt nem volt látható.

— (Jókai „Üstököse.“) Eszme rokonságnál fogva beszéljünk a Jókai „Üstököséről“, melly nem ugyan az égen, hanem annál mulatságosabban vendégzerepel néhány hét óta ez árva földön. Könnyű annak a Donátiféle üstökös-vitéznek odafenn mosolyra indítani, mulattatni azokat a csiklandós, barátságos, vidám csillagokat, — de tessék neki leszállani e planetára, s a planetának egy bizonyos darabjára, a holott majd minden embernek az orra vére folyik; a hol annyi átjárhatlan bőr és annyi vaskalap fedi a kebleket és fejeket, a hol annyi más kimondhatatlan mindenféle spanyol fal áll az ő fényének eléje — tessék Donátinak itt mulattatni és pocsolyába nem pottyanni, avagy üstökét valami ledönthetlen falba nem verni! — Mindazáltal e földi, „Üstökösnek“ néhány heti vendégzereplését már is fényes siker koronázta s még szebb reményekre van kilátásunk, midőn a próbahetek leteltével, az octoberi évnegyedben mint journalistai rendes szerződött taggal találkozandunk vele. A kiadott 5. szám eléggé bizonyítja, hogy a szerkesztő a humoristicus téren jelentékeny erőkről s készletről rendelkezik, s a mi illy fiatal vállalatnál mindenekfelett meglepett, rajzai olly jelesek mind felfogásban, mind kivitelben, minőknél jobbakat e téren még kevésse gyakorlott rajzművészeinktől tulságoskodás nélkül alig lehetne kívánni. Pedig mind a szöveg, mind a rajz idővel még tökélyesülni is fog. Figyelemmel fogjuk kísérni e nagy fényre hivatott csillagzatot s szölandunk róla máskor is. Kapni lehet a sept. — decembri folyamat 2 fnyi előfizetési áron.

+ (Ira Aldridge), az ismert néger színész, jelenleg Prágában szerepel. Sept. 9-én lépett föl először „Othelloban.“

△ (A pesti műegylet), mint a vidékről a „P. N.“-nak írják, vidéki megbízottjaival nem magyar nyelven levelez! holott a műegylet hivatalos nyelve a magyar. jegyzőkönyve. tanácskozásai is e nyelven folynak.

△ (A magyar borkereskedés érdekében) célra vezetők eszközök kinyomozására e hó 14-én indult el Konstantinápolyba Korizmiás László pénzügyi tanácsos ur ifju b. Orczy és dr. Lasszavik barsz megyei főorvos társaságában.

+ (A miskolci színház javára) m. hó 24-én rendezett hangverseny a nevezett célra 271 ft. 41 krt jövedelmezett.

— (Zrinyi Miklós emléknappja.) Szigetvár sep. 10. Egy érdekes jelenetet akarok e becses lapokban közleni, egy szép jellemvonást városunk ifjai és leányairól. — September 7-ik nagy nap reánk nézve, mert e napon hullott el a honért a magyar Leonidás, Zrinyi Miklós, s e nap viradt reánk. — Rég vártuk már e napot, hogy az apák ünnepe minél fényesebben megülhessük, s az eredmény ha szabad magunkról dicsérelőleg szólani, mindenkit meglepett. Az ódonvár százados komorságából tündéri fényvel emelkedett fel, agg falait száz és száz lámpa dicsőíté, komor kapuja felett büszkén emelkedett fel egy diadalív, mellyen nemzeti színekkel e pár sor diszelgett, (s mellyben a jó akarat bőven kipótolta a verstani hiányokat: Szerk.)

Honfi! e nagy sirnál bámuld az ősök erényit,
S példájokból a hont égve szeretni tanuld.
Bámuld! és ne feledd, hogy méltányolni tanulta
Ősei nagy tettét századokig az utód!

mig két felől az ország és város czimerével diszesítve két gula emelkedett. A város ház szintén pompásan ki volt világítva, s az utcák tündéri fényben diszelegtek, szóval, az egész város ritka ünnepélyes szint öltött magára. Különös dicséretet érdemelnek a város ifjai s leányai; az ifjak az egész kivilágítást saját kezeikkel alkották s a nők pompás füzérekkel diszesítették a pyramisokat. Nem említünk meg névszerint senkit, de köszönet a lelkes ifjaknak s kedves nőknek a hősi iránti kegyelet-és szeretetért. Mig a fő téren hangszainak bus magyar zenével gyönyörködtették a számos közönseget, addig a vár dicsőített falairól közbe közbe megdördülő mozsarak dördültek meg, mintha csak az üstökösök döngő szózata hallatszott volna a tisztelgő utódokhoz. Keady.

+ (Hogy a méh csipése) gyakran milly veszélyes lehet, arra a „P. L.“ egy szomorú példát közöl. Ugyanis e lap szerint a badjáni lelkész, egy méh fulánkja által nyakán ejtett szurás következtében közelebb meghalt.

⊙ (Igen nagy választékú papírszönyegek) kaphatók, mint hirdetéseink közt is olvasható, Pesten Ruster György kereskedésében (Dorottya-utca 5. sz.) Kaphatók ott a legszebb papírfüggönyök, spanyol falak, kályhaernyők a legjutányosabb áron; mert R. ur készletét Páris és Bécs legjobb gyáraiból szerzi be.

⊙ (A pozsonyi községtanács) elhatározta jövő évtől kezdve tanácskozmányait nyilvánosan közölni. Hir szerint Pest város tanácsa is hasonló határozat hozására készül.

⊙ (A híres somlyai hegy szőlőbirtokosai) a vásárhelyi oldalon, a magas kincstárral, mint földesurral a dézsma váltság iránt 23,150 pftban megegyeztek. — Az összeg hat évi részletekben lesz fizetendő. — A megváltott terület 310 hold.

+ (Kuppenheimban) egy venyigén 1700 szülfürdő termett. A venyige negyedrészét teszi az egész szőlőtőnek.

+ (R.-Komáromban) jelenleg olvasó-egylet alakításával fáradoznak. Tudósító Beöthy Zsigmond urat, ismert költőnek nevezi meg, ki ez üdvös intézet létrehozása körül ernyedetlen buzgalommal fáradozik.

+ (Csabai Pál sziniasztató), Komáromban a helybeli reform. evang. egyház templomában még 1848-iki tűzvész által megrongált, és azóta tökéletesen rendbe nem hozhatott orgona kijavítási költsége fedezéseül m. hó 31-én jótékony előadást rendezvén, a bevett jövedelem felét az említett cézra engedte át

△ (Genf magyar művészek telepe készül lenni.) Alig hogy Byron Childe Haroldját kezünkbe kaptuk, írja a „Delejtű“, melyet Bickersteth Johanna angol anyanyelvéből magyarra fordított, és mely Puky Miklósnál Genfben nyomtatott, és már Dessewffy Dénes hazánkfiának gyönyörű óráit látjuk Hey Bálint helybeli órásmesterüknél, tanuskodván arról, hogy a magyar az ipar főregióiban is honos tud lenni Ezen órák egyikén zöld zománcban és aranyban Magyarország czimere látható; a másiknak hüvelyén az „Emlék“ magyar szó gyémánt betűkkel írva, stb. Az órák belső arany köpenyén a gyárnok czime van bevésve magyar nyelven, így: Dessewffy és társa Genfben. Ezután a szokásos jegyzetek az óra minőségéről szintén magyar nyelven, például: 8 rubinban járó henger; vagy: 15 rubinban járó látható emeltyűs horgony óra. — Az órák belső szerkezete a legfőbb tökélyre hozatott.

— (Értesítés.) A „Szent-István-Társulat“ folyó évi octoberhó 5-kén fogja idei nagygyűlést megtartani, melyre a társulathoz t. cz. alapító, választmányi, tiszteletbeli s rendes tagjai ezennel tisztelettel meghívotnak. A nevezett napon reggeli 8 órakor a t. angol szüzek templomában mondandó szent-mise után a gyűlés a központi papnöveldei könyvtár teremében vendi kezdetét. Pest, sept. 15-én 1858. — Szabóky Adolf, társulati titoknok.

— (Kérem és fölhoás.) Fölkérem tisztelt gyűjtőmet, hogy az összes költeményeimre szerzett előfizetéseket, legfőlegb folyó hó utolsó napjáig beküldeni méltóztatassanak. Nem valék oka, hogy „Albumom“ tavaly elkésett; de legyen a tisztelt közönség meggyőződve, hogy ha az előfizetések a kitűzött időre beérkeztek; a kiadott program szerint, akkor én is szavamot tarthatam volna. Költeményeim nyomtatását megkezdem október első napjaiban, s a példányok ezen határidő elteltétől számítva, — ha nem reménylett akadályok közbe nem jövednek, — két hónap alatt kézbesíteni is fognak. — Kelt Pesten, september 16-án 1858. — Sárosy Ggula.

Vidéki levelezés.

Szatmár, sept. 5. (Egy csomó reményvirág. Hám János püspök koporsója.) Az élet kertében egyik legbecsesebb plánta a reménység fája, ezt, akarva, nem akarva táplálni szoktuk; — és a tápot dusan megjutalmazza, mert egészen csak rendkívüli esetekben vész ki, azonkívül pedig egy két

ágot ha lesodornak is róla a körülmények véletlen zivatarjai, tiz új hajtás nő helyette; és ha bár gyengék, betegesek is az új hajtások, nekünk még is nagyon kedvesek, mert — reménygalyak.

Telve vagyunk mi is egy csomó szép reménnyel, s két annyi kincseért nem válnánk meg tőlök, — pedig úgy lehet, fele sem fog úgy, miként várjuk, teljesedni.

Reméljük, hogy a közelgő tél üresen álló színházunkba apostolokat hoz, kik az igének hirdetése által élvezetesekké varázsolandják az unalmas hosszú estéket. — Reméljük, hogy a város a célba vett reáliskolát mentül előbb felépítendő, s ezáltal a nevelés oltárára újabb áldozatot hoz, és az új épület által a város is nyerni fog szépségében. — Reméljük, hogy a szepítő bizotmány a „szép“ fogalmának megfelelő éber figyelemmel fog őrködni, s nem enged meg, hogy a város belsejében bódékhöz hasonló deszka művek állíttassanak fel. — Reméljük, hogy ritka szép területű tágas piacunk — miként megkezdett — fel fog emeltetni, s nem lesz sárfészek. Elgondoljuk magunknak előre is a gyönyörű képet, midőn e szép piac közepén az ártéziai kut a közönség használatának átadatván, a jó hideg tiszta izü vízhez lombos fák sorozata fog vezetni. Reméljük, hogy városunk első nagy vendégfogadója le fogja már egyszer valahára vetkezni régi színezetét, s átalakuland egy a mostani idők kívánatának megfelelő szállodává, — különösen pedig nem fogja eltűnni azon csöcselék, renyhe népek előtte való összecsoportulását, mellynek kinézése és ottani összegyűlése a vendéglőnek kortarcsmái kinézést kölcsönöz.

Mit remélünk még? — minden szépet és jót, mert fiatal polgármestereink van, kinek buzgalomába, és erélyességébe erős bizalmat helyezünk.

A megboldogult néhai Hám János itteni püspök hült tetemeinek Pesten készült díszes koporsója megérkezett, a remekmű egyik bizonyítványa műiparunk fényes előhaladásának — (mint azt a Vasárnapi Ujság egyik közelebbi száma bemutatta.)

Végezetre még azt is reméljük, hogy a gőzhajótársulat nem vette nagyon rossz neven, hogy „Herminé“-je olly sokáig időzött nálunk, s adandó alkalommal ismét elbocsátja, hogy meglátogassa azokat, kik ollyan sokáig szívesen látták, mert higgye el a gőzhajótársulat, hogy mi nem vagyunk okai a hosszas elmaradásnak, de ollyan forró napok jártak, — hogy még az özvegyek könyüi is felszáradtak, és szegény „Hermine“ napernyő alatt sem mehetett volna haza!

Tóth János.

Egyveleg.

+ (Hogy lett Saphir — Saphir?) A közelebb elhunyt híres német humorista nagyatyját Israel Isreelnek hitták, ki azon alkalommal, midőn II. József császár rájuk parancsolt az izraelitákra, hogy családi neveket vegyennek föl, az akkori járásbeli szolgabírótól kérdezettvén, hogy minő nevet fogna jövedőre választani, szemei véletlen az ujján függő zaphir köves pecsétgyűrűn akadtak meg, mire hirtelenében elhatározta és azonnal ki is jelentette, hogy családi neve ezentul Saphir legyen. Az elhunyt humorista Lovasberényben született. Az israélita vallásban nevelkedett, utóbb áttért a protestans egyházba.

— Nekem csak bort. Egy bizonyos részeges asszony annyira vetemedett, hogy a szobában tüzet rakott szalmából magának, és melegegett: azonban kívül belül melege levén, a padlásra ment feküdni. Nehány óra múlva a tűz annyira gerjedt, hogy a ház meggyuladt, összefutott a sokaság, és kiáltozás lön: vizet, vizet! mellyre az alvó asszony felébredt és azt kiáltá: nekem csak bort!

— A kéregető deák. Egy deák, hogy magának néhány garast gyűjthesen, ádventi szünnapokban falukba ment a házak előtt énekelgetvén; nagy nehezen betanulta ezen éneket: „Mennyből jövök most hozzátok!“ egy nő kitekint az ablakon látván a szakadozott ruhájú dalost, s mondá: oh szegény jámbor, be kár volt lejönnöd e világra fagyoskodni.

PÁLYAZATI FELHÍVÁS

a kézi mesterségekben előforduló műszavak összegyűjtésére.

I. Asztalos mesterség.

Jutalomdíj: egyelőre 5 db. arany. — Határidő 1859. augusztus 31-ke.

A mit dr. Bugát Pál ezelőtt két évvel a „Magyar Néplapban“ a kézi mesterségek műszavainak összegyűjtésére vonatkozólag elmondott, nem volt minden hatás nélkül, — mert hiszen e felszólítás következtében kaptuk a nevezett lapban közölt szűrszabó-mesterségbeli magyar műszavakat; s ugyancsak e felszólításnak köszönhetjük azt is, hogy Jendrolovics János és Kajdi János a csizmadia-mesterségbeli műszavakat összegyűjtvén, ezeket egy külön munkácskában ki is nyomatták, mint erről annak idejében e lapokban is volt említés; — sőt, mint fülhegygyel hallottuk, a kovács-mesterségbeli műszavak kéziratban már szintén állanak.

Ámde mi ez mindössze is, illy hosszú idő alatt, midőn még a legtöbb s legnevezeteseb mesterségek hátra vannak! Azért alólirt, ki asztalos mesterséget üző atyámnak véres verejtékén nevelkedtem fel, emlékének szebb áldozatot nehezen hozhatnék, melly egyszersmind nemzeti irodalmunk ebbeli hiányait is pótolhatná, mint azt, hogy csekély tehetségemhez képest öt darab aranyat tűzők ki az olly munka számára, melly egy év leforgása alatt az asztalos-mesterségbeli magyar műszavak legtökéletesebb gyűjteményeül fog ahhoz értő férfiak által elismertetni. Az 5 db. arany a Vasárnapi Ujság

szerkesztőségének adatott által, honnan az a kiosztásig takarékpénztárba fog betétni, hogy az összeg annál inkább növekedjék. Sőt reménységem van, hogy kik velem egy sorsban születtek s kiket e dolog közelebről érdekel s az Isten nálamnál talán jobban megáldotta volna földi javakkal, — e nemes célra némi pótlékkal szintén járulandnak. Az összeg remélhető szaporodása szintén közzé fog tétetni.

Egyelőre tehát a fentebb említett 5 db. arany tüzetik ki. Lelkesitse az illetőket nem csupán az anyagi haszon, hanem a dicsőség utáni vágy is.

A munka kétféleképen készíthetetik.

1) Vagy A-b-c rendbe szedvén az asztalos mesterségbeli műszavakat, melly esetben minden egyes műszó rövid magyarázata kívántatnék

2) Vagy körülbelül azon modorban, mint a fentemlített szerzők a csizmadia mesterségbeli műszavak összegyűjtésében eljárak. (A nevezett munka czime: „A csizmadiaság, különös figyelemmel az e mesterségben előforduló műszavakra. Közlik Jendrolovics János és Kajdi János pesti csizmadia mesterek.“ Megjelent Bucsánszky Péter Pesten s kapható 3 kron). E mellett azonban a műszókat Abc-rendben a munka végén közölni, igen hasznos lenne.

A műszavak egészen úgy közöltessenek, a mint az életben, a műhelyben divatoznak, habár német vagy más nyelvből eredtek is. Ha azonban az idegen eredetű műszó mellé jó tiszta magyar szót ajánl, az munkájának előnyére szolgál.

A pályamunka beküldésének határideje 1859. év augusztus 31-ik napja. A munka tisztán írva a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez küldessék be a szerző nevét rejtő lepecsételt levélkével együtt, mellynek hátára, valamint

a munka czimlapjára ugyanazon jelszó (motto) irassék. Nem kell elmulasztani azon hely és vidék feljegyzését sem, a hol a műszók gyűjtettek.

Bírákúl *Ács Lajos, Merényi Henrik és Molnár József* pesti asztalosmesterek kérték meg, kik szülőbbséggel itélendik oda a pályadíjat.

A munka a szerző tulajdona marad s annak illő kiadásáról a Vasárnapi Ujság szerkesztőse fog gondoskodni. — Ha, mint várni lehet, nagyobb összeg találma a pályadíjakra bejőni, akkor két vagy három legjobb munka is díjaztathatnék; miről a t. közönség annak idejében tudósíttatni fog.

Ha a mondott határidőig egy pályamunka sem érkeznek be, a pályadíj jövő évre vagy ugyanazon vagy más mesterségbeli műszavak összeszedésére van szánva. — Pesten, sept. 15-én 1858. *Asztalosfi. *)*

Színházi napló.

Péntek, sept. 10. „A mama.“ Aranyozott vigjáték 3 felvonásban, *Szigligeti* től. E darab, életből vett alakjaival s a szereplők összevágó előadása által mindig nevedő vonzerővel bír a közönségre. Szerdahelyi nagyon gyakran és kukorikolva emlegette azt, hogy „fifikusnak kell lenni.“ Jóból kevés is elég. — Szathmáryné mindig hivebben adja a mamát, s végre is az lett, a minek lennie kell, egy sok beszédű, női ravaszságu, de kedélyes és jóakaratu mama, nem pedig egy a közönség tetszését vadászó kaczer menyecske. Lendvaynének egyik legkedvesb naiv szerepe e darabban van.

Szombat, sept. 11. Kaiser-Erntné javára először: „*Figaro lakodalma.*“ Vigopera 2 felv. Zenéjét szerette *Mozart* Amadé. A színház színig megtelt. Kaiserné asszonyt, ki maholnap hosszabb időre elhagyja színházunkat, a közönség virágzapporral fogadta. A classicus opera gyönyörű édes zenéje ez első előadás alkalmával is behizelgé magát a közönség rokonszenvébe, hol reméljük, erősen meg fog gyökerezni. Ez operában a főszerepek *Kőszeghy, Bignio, Kaiserné* s *Ellingerné* kezeiben vannak, kik az ének- és zenekarral együtt mindent elkövettek, hogy e nagyhirű mű hozzá méltó alakban jelenjen meg színpadunkon.

Vasárnap, sept. 12. Döméné assz. és *Boer* ur vidéki színészek föllépteül: „*Tucskó.*“ Falusi életkép 5 felv. Irta *Birchpfeifer* Sarolta. Munkácsy Flóra a czimszerepben jeleskedett. Kivüle még színművészeink közül emelték az előadás érdekét *Feleki* és *Szerdahelyi*. Ez utóbbi kedélyességével többször fölvitá a szép számu közönséget. Döméné assz. mint „*Fadet*“ anyóka sok képességet tanusított a vénasszonyi szerepekre. *Boer* ur, kinek alakja meglepően emlékeztet felejthetetlen *Szentpétery*nkre, szép sikerrel adta nem nagy terjedelmű szerepét, bár néha kelletin túl élénk mozdulatai nem egészen illettek ősz fürteihez. Hangjának érzetelensége is nagy baj illy nagyobb színpadon.

Hétfő, sept. 13. Erssébet. Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerették: *Doppler* Ferencz, *Doppler* Károly és *Erkel* Ferencz. Az *Erkel* által irt második felvonás olvadó légyságu, magyaros dallamai s különösen a katonai zenekar hozzájárultával előadatni szokott hatalmas, egetrázó végjelenet mindenkor magával ragadja a sziveket és kezeket.

Kedd, sept. 14. „Báró és bankár.“ Eredeti szomorujáték 3 felv. Irta *Hugo* Károly. Az előadás sikerültebb volt az előbbinél. *Feleki* most több tüzzel és kedvvel játszott, mint első alkalommal. Mind ő, mind pedig *Jókainé* és *Egressy*, ismét többszörös élénk tapsokban részesültek. Az előadás végén szerzőt is zajosan kibítták.

Szerda, sept. 15. Ellinger József javára: „*Ördög Róbert.*“ Opera 5 felv. *Meyerbeertől*.

Csütörtök, sept. 16. Döméné assz. föllépteül: „*Csalódások.*“ Vigjáték 4 felv. Irta *Kisfaludy* Károly.

Szerkesztői mondanivaló.

4004. X. X.-nek. A versek megérkeztek, de nem közölhetők. Véletlenségből történt, hogy eddig nem szóltunk rólok. Tartalmasabb leveleket kérünk.

4005. **Vác.** V. K. — Az ajánlott művet e pillanatban nem használhatjuk. E nem-ből már többet közöltünk ez idén s még több vár közlésre. — Maholnap alkalmunk lesz, önnek egy korábbi derék dolgozatát közrebocsítani.

4006. **Arad** Gr. M. — A cserepéldány iránt azonnal rendelkezünk. — A levél újra megerősített az „*Aradi híradó*“ iránt táplált reményeinkben. Kívánunk olly buzgó igyekezetet s komoly akaratot, minőt örömmel szemlélnünk többi között a kezdet nehézségeivel sikeresen megküzdött temesvári kollegáinknak a „*Delejtűnek*“ is, — ki sok részben példányul szolgálhatna nekünk nagyképu fővárosiaknak is.

4007. **Kendy** Becses tudósításait szívesen vesszük. — A verset nem lehetett így vennünk.

4008. **Bagdanoff** Nadejdához. Ön az orosz művésznőt alkalmasint az „*Üstökösben*“ megjelent arcképe után ismeri, különben nem beszélne „*éjszét*“ furtokról. S aztán megköszönné Nadejda az illy dicsősítést:

„Bájszökésed dicstüzében,
Mint a gyémánt fénylesz,
És a szív, e pajkos lepke,
Édeni kéjt élvez.
A művészet azent szárnyain
Repülsz, mint egy villi,
A mosolynak lágy csillama
Ajkaidra illi(k).“

4009. **Debreczen** V. Gy. — Örömmel vettük a rajzot és leírást. — A tárgy nem

*) Örömmel tesszük közzé álnévű hazánkfiának fontebbi felszólítását s szíves készséggel vállaljuk el a pályakérdés elintézése körül nekünk szánt szerepet. Annyival inkább, mert ennek sikeres megoldásától is csak jót várhatunk mind irodalmunk ügyére általában, mind különösen az általunk gyakran pengetett technikai miveltés terjedésére s egy műtani irodalom és folyóirat lassankinti ébredésére. Ajánljuk azért a felszólítást a hivatottak figyelmébe, — s hisszük, hogy kedvező eredmények után a mostani felhívásnak hasonló folytatásai is következni fognak.

Szerk.

kiváló fontosságú, de becsüljük azt az igazságot kereső, egyszerű és komoly irányt és modort, mely kétszeres érdem fiatalembérel.

4010. **Szekely földhöz.** — Szerző honszerelméről tesz tanuágot; de nem elég kerekded.

4011. **A busongó anya holt fia fölött.** — Olvassa el ön Arany János „*Rachel siralma*“ című s hasontárgyu remek költeményét, aztán saját verséről ítéljen ön maga.

4012. **Hazámhoz.** A tárgy szép. Vajha a versről is azt mondhatnók!

4013. **A rabló.** Elrabolta időket. A legszebb strofát kiirtuk belőle:

„Lerogy sulya alatt
Bósz baltacsapásnak;
Átkozott légy! így kiált föl.
És szörnyet hal másnap.“ (Másnap hal szörnyet!)

4014. **A fehér szerecsen.** (Novella). — Önnek tehát sikerült a szerecsent fehérré mosdatni! Nem kér szabadalmat találmányára?

Nyílt tér. *)

Vác. sept. 5. Tisztelt szerkesztő ur! Kérem, legyen szives e következő sorokat a Vasárnapi Ujság „nyílt tér“ rovatába iktatni. Tisztelője V. . . né.
„*Felszólítás Friebeisz urhoz.* 1857-ik évi májushóban fizettem elő, *Kovács* Mária nyugdíjazott színházitag „*Kameliák a sirboltban*“ című két kötetű regényére 2 ft. 30 kr. pénzben. A derék művész iránti tiszteletből és valódi részvétből szívesen tevém azt, de másrészt is igen vágytam egy olly tapasztalt nő munkáját megnyerhetni sajátomul, melly dús érzellemmel, s oktatólag irathatott általa. — Folyó évi júniushóban személyesen tudakozám a munka mikori megjelenését a szerzőtől, ki Friebeisz urnak adván el azt, sajnálatát fejezte ki a felett, hogy még sem adta ki! — Én is bátorkodom Friebeisz urat kérni, hajlandó-e azon előfizetett pénzösszeget visszaidni, mellyen egy hasznos könyv megszereshető. — vagy pedig eszébe jutand-e valahára, *Kovácsné* ohajtott munkáját kezünkbe juttatni?! A Vasárnapi Ujságban legcélszerűbb leendene, a választ közrebocsátni!“

Egy előfizető nő.

Gondoskodtunk, hogy e felszólításhoz mindjárt az illető választ is mellékelhessük; melly is következő:

„Én *Kovácsné* asszonytól a munkát nem vettem meg, sem ő nekem egy garas előfizetési pénzt át nem adott; a kézirat igaz, hogy hónapok óta nálam van, de nekem azt kiadni most már egyáltalában nincs kedvem, annyival kevésbé, mert *Kovácsné* asszony a munka megjelenése után 200 előfizető járandóságát igéré kézbesíteni, azonban az előfizetési névlap közös áttekintése után kiderült, mikép alig van több 100 előfizetőjénél, mi a munka nyomtatási költségeit nem fedezi. — Pest, sept. 10. 1858. *Friebeisz István.*“

*) E rovatban közölt cikkekért oszupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetnap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
September			Aug. (ó)		Tisri R.		
19 Vasárnap	C 17 Január	C16 Kst	7 E17 Szoz	5 44 6 4	11 Abad.	4 47	1 10
20 Hétfő	Eustach v.	Philipa	8 Kis Assz.	5 45 6 2	12	5 6	2 21
21 Kedd	Máté ap. Jón.	Mát. Jón	9 Joachim	5 47 5 59	13	5 22	3 34
22 Szerda	Villan. Tam.	Móricz	10 Menodora	5 48 5 58	14 (ánn.)	5 37	4 46
23 Csütörtök	Teklasz. Lin.	Tekla	11 Theodora	5 49 5 57	15 Sátor	5 53	6 0
24 Péntek	Gellért püsp.	Gellért	12 Autonom	5 49 5 53	16 S. 2. a.	6 10	7 14
25 Szombat	Kleof. Farkas	Pacific	13 Kornél v.	5 50 5 50	17 S. Ber.	6 22	8 34

Holdnegyed: ☾ Holdtölte 23-án 4 óra 36 perczkor reggel.

TARTALOM.

Hugo Károly (arckép). — Nagy temetés 1526. Huba. — Egy fejedelmi apród kalandjai (vége). Győri Vilmos. — Vágvölgyi képek (vége, képpel). Vágvölgyi. — A pápai főiskola ó és új épülete (3 képpel). — A paraffin (vége). Tóth B. — **Tarház:** Kakas Márton a színházban. Egy községi kórház terve. Irodalom és művészet. Egyházi s iskolai hírek. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyetek. Mi ujság? Vidéki levelezés. Egyveleg. Pályazati felhívás. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

ELŐFIZETÉSI JELENTÉS.

A **Vasárnapi Ujság** jelen félévi folyamából teljes, a **Politikai Ujdonságokból** néhány szám hiányával, példányokkal folyvást szolgálhatunk.

Előfizetési árak:

Félévre, azaz július—decemberre a Vasárnapi Ujságra magára . . . . . 2 ft. 30 kr.
A Politikai Ujdonságokkal együtt félévre . . . . . 4 „ — „
Évnyegyre, azaz október—decemberre mindakét lapot együtt véve . . . . . 2 „ — „

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(egyetem-utca 4. sz.)

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**